

MASTEROPPGAVE I SPESIALPEDAGOGIKK

Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Thomas André Rondestvedt
15.11.2021

Masterstudium i spesialpedagogikk
Fakultet for lærerutdanning og språk, Institutt for pedagogikk, IKT og læring, Høgskolen i Østfold

Forord

Masterstudiet i spesialpedagogikk har vært gjennomført på deltid over fire år, og med jevnlig studiesamlinger i Halden har det blitt noen timer i flysetet fra Nord-Norge. Det har vært noen lærerike år, og denne masteroppgaven markerer slutten. Men uten støtte, hjelp og veiledning i prosessen vil det vært vanskelig å gjennomføre studiet og ferdigstille masteroppgaven.

I gjennomføringen av en spørreundersøkelse er man avhengig av respondenter som tar seg tid til å svare på spørsmål. Takk til alle som deltok i spørreundersøkelsen.

Jeg vil også rette en takk til min veileder på masteroppgaven Anita Lopez-Pedersen. Takk for at du til enhver tid har vært tilgjengelig om det skulle være spørsmål, og for at du gitt konkrete og ærlige tilbakemeldinger. Oppfølgingen har vært upåklagelig.

Til slutt vil jeg takke Katrine og Theodor som har levd med en litt fraværende samboer og far, men som har lagt til rette og vært positiv, gjennom denne perioden. Tusen takk.

Takk til øvrig familie som har stilt opp når det har vært behov, og arbeidsplassen som har bevilget permisjon til samlinger og eksamener.

Narvik, november 2021

Thomas André Rondestvedt

Sammendrag

Våren 2019 kom en ny Norsk offentlig utredning (NOU) om arbeidet med ny opplæringslov. Det beskrives her en nedgang på 77 prosent i antall klager knyttet til spesialundervisning fra 2005 til 2016 (NOU 2019:23, s.661). Det blir videre beskrevet som bekymringsverdig med en så stor nedgang i antall klager på vedtak om spesialundervisning, en så stor reduksjon i antall klager uten holdepunkter for at skolene og skoleeier oppfyller elevenes rettigheter i større grad enn i 2005. Det stilles derfor spørsmål ved at dette kan være en rettssikkerhetsutfordring (NOU 2019:23, s.661).

Hensikten med denne studien er å se nærmere på om det er forhold i foresattes opplevelse av samarbeidet og informasjon med skolen og PP-tjenesten som kan begrense bruken av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning. For å kunne svare på dette ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant 120 foresatte til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning. I spørreundersøkelsen ble foresatte spurt om hvordan de opplever samarbeidet med, kontaktlærer, skolen som organisasjon og PP-tjenesten. Videre har respondentene blitt spurt om hvordan de opplever informasjon om deres barns rettigheter og klagerettigheter. Oppgaven ser også nærmere på et delutvalg blant respondentene. Dette er foresatte som har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. På denne måten har man fått et innblikk i opplevelser fra foresatte som har vært gjennom en klageprosess.

Resultatene i denne undersøkelsen gir indikasjoner på at samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten kan begrense bruken av klagerett. Flere foresatte oppgir at samarbeidet kan by på vanskeligheter når man er misfornøyd eller vurderer å klage. I tillegg oppgir flere foresatte å oppleve manglende informasjon om klagerettigheter. På bakgrunn av dette kan man anta at dette er forhold som vil kunne påvirke om foresatte benytter seg av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Undersøkelsen gir ikke svar på hvorfor det har vært så stor nedgang i klager på enkeltvedtak om spesialundervisning de siste årene, som NOU (2019:23) beskriver. Det ville vært både interessant og samfunnsnyttig å komme nærmere et svar på dette. Noe som fremtidig forskning kan kaste lys over.

Innhold

Forord	ii
Sammendrag	iii
1.0 Innledning.....	1
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
1.2 Oppgavens struktur	3
2.0 Teoretisk rammeverk	4
2.1 NOU 2019:23 Ny opplæringslov	4
2.2 Juridiske perspektiv – Tilpasset opplæring og spesialundervisning.....	5
2.2 Ressurser og rammefinansiering	7
2.3 Skolen som samfunnsinstitusjon – et samarbeid mellom skole og hjem.....	10
2.3.1 Foreldresamarbeid – skolens formelle ansvar	10
2.3.2 Teori og modeller for samarbeid mellom skole og hjem.....	11
2.3.3 Nasjonal forskning om skole-hjem samarbeid.....	14
2.3.4 Forskning på samarbeid mellom skole og hjem om spesialundervisningen.....	15
2.4 PP-tjenesten.....	17
2.5 Jürgen Habermas	18
2.5.1 Om samhandling og kommunikativ handling.....	18
2.5.2 Om den demokratiske rettsstaten	19
2.5.3 Om samfunnet og systemteori.....	19
2.6 Oppsummering av teorikapittel.....	20
3.0 Metode.....	21
3.1 Forskningsdesign.....	22
3.1.1 Rekruttering av utvalg	22
3.1.2 Digitalt spørreskjema.....	23
3.2 Analyseform.....	25
3.3 Studiets kvalitetsvurderinger.....	25
3.3.2 Validitet.....	26
3.3.1 Reliabilitet	27
3.4 Forskningsetiske vurderinger.....	27
3.5 Begrensninger, målefeil og trusler	29
4.0 Resultat.....	30
4.1 Spørreundersøkelsens respondenter og delutvalg.....	31
4.2 Presentasjon av resultater for første forskningsspørsmål	37

4.3 Presentasjon av resultater for andre forskningsspørsmål.....	41
4.4 Presentasjon av resultater for tredje forskningsspørsmål	45
4.5 Avslutning av resultatgjennomgang.....	50
5.0 Diskusjon av forskningsspørsmål.....	51
5.1 Hvordan opplever foresatte skole-hjem samarbeidet, og kan foresatte samarbeide med skolen hvis de ønsker på klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?.....	51
5.2 Hvordan opplever foresatte informasjon om spesialundervisningen og klagerettigheter på enkeltvedtak om spesialundervisning?.....	55
5.3 Hvordan opplever foresatte samarbeid og informasjon med PP-tjenesten, og kan foresatte samarbeide med PP-tjenesten hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?...58	
5.4 Oppsummering av funn.....	61
6.0 Avslutning.....	64
6.1 Besvarelse av problemstilling: Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett?.....	64
6.2 Videre forskning.....	65
Litteraturliste.....	66
Vedlegg	68
Vedlegg 1. Spørreskjema.....	68
Vedlegg 2. Informasjonsskriv.....	77
Vedlegg 3. Forespørsel.....	80
Vedlegg 4. Godkjenning fra NSD.....	81

Tabeller

Tabell 3.1 Utvalg.....	31
Tabell 3.2 Utvalg representert fra fylker.....	32
Tabell 4.1 Klage på enkeltvedtak.....	33
Tabell 4.2 Delutvalg 1 om klageprosessen.....	34
Tabell 4.3 Delutvalg 2 om klageprosessen.....	35
Tabell 4.4 Samarbeid med kontaktlærer.....	38
Tabell 4.5 Samarbeid med kontaktlærer, oversikt prosent.....	38
Tabell 4.6 Samarbeid med skolen som organisasjon.....	39
Tabell 4.7 Samarbeid med skolen som organisasjon, oversikt prosent.....	39
Tabell 4.8 Totalopplevelse, informasjon om mulighet til å klage.....	41
Tabell 4.9 Krysstabell, informasjon og klage.....	42
Tabell 4.10 Informasjon fra skole.....	43
Tabell 4.11 Informasjon fra skole, oversikt prosent.....	44
Tabell 4.12 Informasjon fra PP-tjenesten.....	46
Tabell 4.13 Informasjon fra PP-tjenesten, oversikt prosent.....	46
Tabell 4.14 Samarbeid PP-tjenesten.....	47
Tabell 4.15 Samarbeid PP-tjenesten, oversikt prosent.....	48
Tabell 4.16 Saksgang.....	49
Tabell 4.17 Hjelp til klage.....	49
Tabell 4.18 Klage og samarbeid med PP-tjenesten.....	50
Tabell 5.1 Delutvalg om samarbeid og klage.....	52
Tabell 5.2 Delutvalg om samarbeid med skolen som organisasjon og kontaktlærer.....	52
Tabell 5.3 Delutvalg om informasjon i klageprosessen.....	56
Tabell 5.4 Delutvalg om tid.....	60

1.0 Innledning

Våren 2019 kom en ny Norsk offentlig utredning (NOU) om arbeidet med ny opplæringslov. Det fremkommer av utredningen av det frem i tidsrommet 2005 til 2016 har antall klager knyttet til spesialundervisning blitt redusert med 77 prosent (NOU 2019:23, s.661). Årsaken til en slik nedgang har ikke blitt undersøkt, og det foreligger derfor ingen forklaring på denne utviklingen. Denne nedgangen i antall klager på vedtak om spesialundervisning blir i NOU for ny opplæringslov beskrevet som bekymringsfull, ettersom reduksjonen i antall klager fremstår uten holdepunkter for at skolene og skoleeier ikke oppfyller elevenes rettigheter i mindre grad enn tidligere. Det stilles derfor spørsmål ved at dette kan være en rettssikkerhetsutfordring (NOU 2019:23, s.661). Samtidig som vi kan lese at antall klager på vedtak om spesialundervisning er redusert, vet vi at antall vedtak om spesialundervisningen i skolen øker. Utdanningsdirektoratets database, Grunnskolens informasjonssystem viser at 37 165 elever fikk spesialundervisning i 2005/2006 i den norske grunnskolen, til sammenligning får 48 939 elever spesialundervisning i 2020 (Grunnskolens Informasjonssystem, gsi.udir.no).

Når skolen fatter enkeltvedtak om spesialundervisning, er de bundet av Forvaltningsloven. Forvaltningsloven § 18 gir parten rett til adgang og til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Retten til innsyn i dokumenter gjelder også etter det er truffet vedtak i saken. Parten har også krav til å få veiledning og informasjon om klagerett, saksbehandlingsregler og andre regler av betydning jf. Forvaltningsloven § 27 (Forvaltningsloven, 1970). Skolen som forvalter av vedtaket, plikter derfor å blant annet informere og veilede foresatte om klagerett. Opplæringslovens formålparagraf § 1-1 gir skolen et samfunnsmandat, hvor samarbeid og forståelse med hjemmet står sentralt (Opplæringslova, 1998, § 1-1). Dette samarbeidet må funderes på en forståelse for de ulike rollene de spiller i barnets liv. Begge parter må legge til grunn gjensidig respekt og forståelse, hvor barnets beste alltid skal være fokus (Thoresen 2019, s.21). Det er med bakgrunn i forvaltningslovens § 18 og opplæringslovens § 1-1 interessant å undersøke dynamikken mellom skole og foresatte når det gjelder samarbeidet rundt spesialundervisningen, for å kunne undersøke om det er forhold som kan knyttes til nedgangen i klager på enkeltvedtak om spesialundervisning.

I denne undersøkelsen blir noen av Habermas (2010) teorier brukt for å diskutere de ulike aspektene problemstillingen fører oss gjennom. Samarbeidet mellom skole og hjem, rettslige spørsmål i skolen og det tverrfaglige systemet rundt eleven. Oppgaven har som mål å

undersøke forhold i samarbeidet og informasjon mellom skole og hjem, og om foresattes opplevelser av dette kan knyttes til nedgangen i klager på enkeltvedtak om spesialundervisning. Når skolen fatter enkeltvedtak, er skolen videre bundet av et lovverk i form av opplæringsloven og forvaltningsloven. I tillegg vil det i et arbeid med enkeltvedtak være nødvendig med et tverrfaglig samarbeid med PPT. Habermas (2010) teorier om samhandling, rettsstaten og samfunnet blir derfor benyttet som et teoretisk diskusjonsgrunnlag.

Hensikten med denne studien er å se nærmere på foresattes opplevelse av samarbeidet med skolen og informasjon fra skolen og PP-tjenesten, og om dette er forhold som kan ses i forbindelse med hvorvidt det klages på enkeltvedtaket om spesialundervisning. Er samarbeidet mellom skole og hjem så godt at utfordringer rundt barnets opplæring blir løst? Eller kan samarbeid og informasjon mellom skole og hjem gjøre det vanskeligere å klage?

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

I denne undersøkelsen skal jeg se på samarbeidet mellom skole og foresatte til elever med enkeltvedtak om spesialundervisning. For å kunne se nærmere på dette blir det i undersøkelsen tatt utgangspunkt i foresattes opplevelse av samarbeidet og informasjon om spesialundervisningen med skolen og PP-tjenesten. Oppgaven tar utgangspunkt i følgende problemstilling:

Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning?

For å besvare problemstillingen er det utarbeidet tre forskningsspørsmål. Disse skal utfylle problemstillingen og bidra til oppgavens struktur.

1. Hvordan opplever foresatte skole-hjem samarbeidet, og opplever foresatte at de kan samarbeide med skolen hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?
2. Hvordan opplever foresatte informasjon fra skolen, og hvordan opplever de informasjon om klagerettigheter på enkeltvedtak om spesialundervisning?
3. Hvordan opplever foresatte samarbeid og informasjon med PP-tjenesten, og opplever foresatte at de kan samarbeide med PP-tjenesten hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

1.2 Oppgavens struktur

Kapittel 1 presenteres bakgrunn for oppgavens tema, formål og problemstilling. I kapittel 2 gjennomgås oppgavens teoretiske rammeverk. Her vies det en del plass til teori om skole-hjem-samarbeid, men i lys av oppgavens tema er det også nødvendig å gjennomgå enkelte økonomiske og juridiske perspektiver knyttet til spesialundervisning. Det blir gjort en kort presentasjon av Habermas teorier som ses relevant for oppgaven. Kapittel 3 vil presentere oppgavens metodiske tilnærming for datainnsamling, analyse og kvalitetsvurderinger knyttet til studien. Presentasjon av studiens resultater og funn vil bli gjennomgått i kapittel 4. Før forskningsspørsmålene blir drøftet i kapittel 5. Kapittel 6 er oppgavens avsluttende del, her blir oppgavens problemstilling besvart og forslag til videre forskning.

2.0 Teoretisk rammeverk

Oppgavens teoretiske rammeverk tar for seg juridiske aspekter knyttet til enkeltvedtak om spesialundervisning, finansiering av skolene, samarbeidet mellom hjem og skole, Habermas teorier og PP-tjenestens rolle.

2.1 NOU 2019:23 Ny opplæringslov

Norsk offentlig utredning (NOU 2019:23) til ny opplæringslov ble levert til regjeringen i 2019. Dagens opplæringslov gir kommunen, fylkeskommunen og skolen et regelverk som må overholdes. NOU skriver om stor enighet i dagens regelverk og viktig for å kunne ivareta den grunnleggende retten til opplæring for barn, unge og voksne, men at det også er noen utfordringer knyttet til dagens gjeldende regelverk.

I fylkesmennes rapport fra 2005 ble det rapportert om 675 klager på spesialundervisning (NOU 2019:23, s.661). Fra 2005 til 2016 er antall klager knyttet til spesialundervisning redusert med 77 prosent. Det finnes ingen direkte forklaring på denne utviklingen. En så stor reduksjon i antall klager uten holdepunkter for at elevenes rettigheter blir oppfylt i større grad nå enn tidligere, gir grunn til å se nærmere på om dette er en rettssikkerhetsutfordring konkluderes det med i utredningen (NOU 2019:23, s.661).

Klageordningen

Utvalget bak Norsk offentlig utredning til ny opplæringslov fikk innspill fra Barneombudet om at det er behov for å gjennomgå reglene om hva det kan klages på etter opplæringsloven (NOU 2019:23). Barneombudet hevder det er inkonsekvens i klageordningen, og ønsker økt tydelighet i hva det kan klages på og til hvem, hvilken klageinstans som best vil kunne ivareta elevens rettssikkerhet og om klagemekanismene er gode nok. I enkelte tilfeller må skolene forholde seg til andre lovverk enn bare opplæringsloven. Når skolene fatter enkeltvedtak vil Forvaltningsloven (Forvaltningsloven, 1970) inntre, og skolen må forholde seg deretter. Et enkeltvedtak som er fattet kan også påklages. Klageordningen som følger forvaltningsloven, gir en part retten til å få ny behandling av saken. Klageordningens formål er å sikre riktige avgjørelser på et rettslig og faktisk grunnlag. I dag har opplæringsloven særregler om at Kunnskapsdepartementet, med fylkesmannen, er klageinstans for en rekke enkeltvedtak i skolen. Dette gjelder også enkeltvedtak om spesialundervisning (Welstad, 2011, s. 72). Forvaltningsloven inneholder også regler om saksforberedelser ved enkeltvedtak og skal bidra til å sikre at riktig avgjørelse blir tatt i første omgang, men Forvaltningsloven § 28 sier at den som er part eller har rettslig klageinteresse kan klage på vedtaket (Forvaltningsloven, 1970).

Det er i dag fylkeskommunen som er klageinstans for en rekke enkeltvedtak i skolen. Det ble i 1994 vurdert at fylkeskommunen var mer kompetente enn kommunene til å være klageinstans. Blant annet fordi det ble vurdert at fylkeskommunene ville ha lettere tilgang på rett kompetanse for behandling av klager. Utvalget bak NOU mener det er tvilsomt om det i dag er belegg for å påstå at fylkeskommunene er mer kompetente enn kommunene til å avgjøre klagesaker, men at det fortsatt vil variere i faglig kompetanse i kommunene. En kommunal klageinstans kan gi større sikkerhet for lokale tilpasninger og for at lokale oppfatninger blir tatt i betraktning, skriver utvalget (NOU 2019:23, s.662). Men utvalget mener likevel at det er nødvendig at staten bør kunne overprøve kommunale vedtak i visse saker etter opplæringsloven. For det første er det særlig viktig i tilfeller som direkte berører enkeltindivider. For det andre kan kompetansen i kommunene variere fra de ulike sakene, og for det tredje kan en kommune i enkelte saker ha økonomiske grunner til å ikke oppfylle en elevs rettighet (NOU 2019:23, s. 662)

2.2 Juridiske perspektiv – Tilpasset opplæring og spesialundervisning

Etter opplæringsloven § 2-1 har alle elever *rett* og *plikt* til en grunnskoleopplæring. Dette innebærer at alle barn i skolealder har en rettighet til skolegang, men gir også foresatte eller andre med ansvar for barnet en plikt til å påse at barnet mottar opplæringen. Med fare for at denne plikten ikke skal bli en tvang, bør oppholdet i grunnskolen tilrettelegges slik at det gagnar eleven sosial og faglig. Formålet bak lovgivningen har vært at når barn og unge oppholder seg mange av sine år i skolen, er det samfunnets ansvar å legge til rette forholdene slik at eleven opplever trygghet og læring. Denne tilretteleggingen er med på å sikres gjennom opplæringslovens § 1-3 om tilpasset opplæring, hvor opplæringen skal tilpasset den enkelte elevs evner og forutsetninger (Andenæs & Møller red. 2016, 82).

Likeverd er et sentralt begrep i opplæringsloven. Der opplæringsloven gjennom flere bestemmelser på ulike områder tar sikte på å legge forholdene til rette for elevene slik at alle opplever trivsel og læring. Retten til spesialundervisning, § 5-1 i opplæringsloven, har også likeverdstanden et viktig aspekt. Retten til spesialundervisning trer inn når eleven ikke får *et tilfredsstillende utbytte* av den ordinære opplæringen, og som ikke kan oppnås gjennom tilpasset opplæring. Dersom eleven har rett til spesialundervisning har eleven også rett til et likeverdig opplæringstilbud (Opplæringslova, 1998). Retten til spesialundervisning er en individuell rett som følger den enkelte elev, og et enkeltvedtak om spesialundervisning gir også skolen handlingsplikt. Et enkeltvedtak om spesialundervisning blir som regel fattet av

rektor på vegne av skoleeier, og er i stor grad basert på en sakkyndig vurdering gjort av pedagogisk-psykologisk tjeneste.

For å vurdere om en elev har rett til spesialundervisning skal saksgangen gjennomgå flere ledd. Dette er en prosess vi gjerne kaller den spesialpedagogiske tiltakskjeden. Tiltakskjeden starter fra det er en bekymring til en elevs utbytte av den ordinære opplæringen og til det er gjennomført sakkyndig vurdering, enkeltvedtak vedtas, planlegging, gjennomføring og vurdering av spesialundervisning. I arbeidet gjennom tiltakskjeden kreves det et samspill mellom flere aktører, spesielt skolen og PP-tjenesten, men også foresatte og eleven selv (Befring & Tangen 2012, s.243).

Den sakkyndige vurderingen skal si noe om hvilke opplæringsmål som er realistiske for eleven, og opplæringen som skal gis må derfor ta utgangspunkt i den sakkyndige vurderingen. Opplæringsloven gir ikke en beskrivelse av hvordan enkeltvedtak skal fattes i de ulike enkeltsakene, og loven gir skoleeier muligheten til å avvike fra sakkyndig vurdering dersom skoleeier mener eleven likevel får et tilfredsstillende opplæringstilbud. Det er derfor ikke den sakkyndige instansen som avgjør hvilket tilbud en elev får. Denne beslutningen ligger hos skoleeier som fatter enkeltvedtaket (Andenæs og Møller red. 2016, s.164).

Likeverdsprinsippet blir derfor et bindeledd mellom det politiske målet med skolen, et opplæringstilbud for alle, og tilpasset opplæring og spesialundervisning. At et opplæringstilbud skal være likeverdig blir derfor en rettesnor for både innholdet i opplæringen og for å forstå grensen mellom ordinær undervisning og spesialundervisning. For at skolen skal kunne håndheve de overordnede politiske målene med opplæringen, er det viktig å ha forståelse for hvor langt skolens plikt til å tilpasse opplæringen strekker seg. I arbeidet med opplæringsloven ble denne utfordringen forsøkt imøtekommet ved å vise til bestemmelsen om spesialundervisning. Her har begrepet tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet blitt brukt for å beskrive når den tilpassede opplæringen stopper og når spesialundervisningen begynner. Det må legges til at hvor langt skolen kan strekke seg i den tilpassede opplæringen også vil påvirkes av faglige ressurser, lærertilgang og økonomiske ressurser (Andenæs & Møller 2016, s. 89). I forarbeidet til bestemmelsen om tilpasset opplæring, er det lagt inn et forbehold om at graden av tilpasning må vurderes etter kommunens økonomi (Andenæs & Møller 2016, s. 89). De økonomiske aspektene i den enkelte kommune eller skole vil påvirke hvilke muligheter skolen har til å imøtekomme behovet for den tilpassede opplæringen. Dette tatt i betraktning vil elever som ikke får tilstrekkelig tilpasset opplæring, så opplæringen ikke er likeverdig, vil kunne ha krav på

spesialundervisning. Dette blir også beskrevet av Smith-utvalget fra NOU (NOU 1995:18 s, 103) Ny lovgivning om opplæring.

«Siden retten til spesialundervisning må ses på bakgrunn av elevens mulighet for utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, vil en elev som har rett til spesialundervisning i én skole, ikke nødvendigvis ha rett til det dette i en annen skole dersom denne skolen i større grad makter å tilpasse det ordinære opplæringstilbudet og på den måten imøtekomme de ulike elevenes behov» (NOU 1995:18 s, 103).

Med bakgrunn i at faglige ressurser, lærertilgang og økonomiske aspekter kan påvirke den tilpassede opplæringen og retten til spesialundervisning er det videre hensiktsmessig å se på hvordan de kommunale skolene finansieres.

2.2 Resurser og rammefinansiering

Kommunen og skolene er bundet av et økonomisk rammeverk, og den enkelte skoles økonomiske forutsetninger vil kunne påvirke det pedagogiske tilbudet som gis. Et enkeltvedtak om spesialundervisning gir en elev en individuell rett, en rett som i mange tilfeller utløser ekstra ressurser til opplæringen som skal gis. Det er derfor hensiktsmessig å få et innblikk i hvordan skolene og spesialundervisningen finansieres i dag.

Engeland og Langfeldt (2009) skriver om utviklingen i norsk utdanningspolitikk. I 1986 ble det innført et nytt inntektssystem for kommunene, noe som endret den økonomiske tilskuddsordningen i overføring fra staten til kommunene (Engeland & Langfeldt, 2009). Før denne innføringen var det staten som styrte kommunens pengebruk i skolesektoren, dette kunne eksempelvis være innenfor ulike satsningsområder eller lærerbemanning. Med den nye innføringen ble det etablert en ordning med rammeoverføring som ga kommunene større frihet i deres prioritering av pengebruken. Dette var en del av et desentraliserende tiltak som førte til en reduksjon i statens kontroll over kommunenes disponeringer av økonomiske ressurser og personell. Dette skulle øke muligheten til å tilpasse seg lokale forhold. For skolens del betydde den kommunale selvstyringen at kommunen stod friere i å definere sitt forbruk innen skolesektoren. Dette medførte etter hvert til større økonomiske forskjeller mellom skolene. Kommunens selvstendighet ble senere styrket gjennom kommuneloven av 1992, som bygget på en forståelse av at kommunene måtte ha frihet til selv å utforme en strategi for hvordan statens krav til rettigheter for innbyggerne skulle oppnås (Engeland & Langfeldt 2009, s. 2).

Endringene i inntektssystemet for kommunene medførte også en endring i hvordan strukturen i skolesektoren ble seende ut. Forsøksrådet, Grunnskolerådet, Rådet for videregående opplæring og Skoledirektørembete ble gradvis avviklet og sentralisert til Utdanningsdirektoratet som er underlagt Kunnskapsdepartementet. På kommunalt nivå ble den gamle skolesjefstillingen og skolestyret borte eller innlemmet i rådmannens lederteam og et større ansvar ble lagt til rektor ved hver enkelt skole. Rektor har i dag både økonomisk- og personellansvar og det pedagogiske ansvaret for driften av skolen (Engeland & Langfeldt 2009, s. 6).

Engeland og Langfeldt (2009) avslutter sin studie med kommunebildet anno 2007. Her kommer det fram at skolene finansieres gjennom rammestyring hvor den enkelte skole er ansvarlig for sitt budsjett og regnskap. Rammene for økonomi blir fastsatt ut fra størrelser som elevtall, elevenes alder, behov for spesialundervisning og konkrete behov for utbedring av utstyr og lokaler. Når det gjelder lovgivning står skolene og kommunen ansvarlige med hensyn til de rettigheter borgerne har, men er selv ikke aktive aktører i utformingen av den juridiske styringen, dette utformes gjennom lover og regler på nasjonalpolitisk nivå. I arbeid med læreplan og skolens pedagogiske innhold har kommunene større fleksibilitet enn tidligere. Det er rom for arbeid med lokale læreplaner og kommunene kan ha sine egne satsningsområder ut fra den kommunal-politiske oppvekstpolitikken. I studien til Engeland og Langfeldt finner de i liten grad lokalt læreplanarbeid på kommunalt nivå, og det virker som det ansvaret i større grad er overlatt til den enkelte skole (Engeland & Langfeldt 2009, s.10).

Rektor / skoleeier

Skolenes grunnlag for styring ligger i fordeling av ressurser og mål og retningslinjer for utdanningen. Når det gjelder fordeling av ressurser til skolene som inngår i rammefaktorteorien har dette sitt utspring fra Dahllöfs (1967) forskning om differensiering i svensk skole. Formelle rammer som lærerplan, lover og regler legger føringer for rektors arbeid og danner betingelser for hva en rektor kan iverksette av tiltak. Uformelle rammer som økonomiske ressurser, tid, lokale, utstyr og holdninger hos lærere skaper mulighetsrom for endring og utvikling. For rektor er det en viktig jobb å vurdere hvilke valg som skal bli gjort i dette handlingsrommet mellom formelle og uformelle rammer. I LEXEL-prosjektet blir ulike rektorer intervjuet om hvordan de opplever dette handlingsrommet i lys av tilpasset opplæring (Jeppesen, Kelder og Ottesen 2016). § 1-3 om tilpasset opplæring slår fast at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene hos den enkelte elev. Slike tiltak kan knyttes til organisering, pedagogiske metoder og progresjon. Dersom eleven ikke får tilfredsstillende

utbytte av den ordinære eller tilpassede opplæringen, har de rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. Hva som er et tilfredsstillende utbytte av opplæringen, forutsetter bruk av skjønn. Et viktig spørsmål i hvordan rektorene utøver skjønn er hva som er kunnskapsgrunnlaget når beslutningen om skjønn skal legitimeres og hvilken grad rektorene opplever at rammefaktorene setter grenser eller gir muligheter. Rektorenes fortellinger gir en indikasjon på at de gjør så godt de kan innenfor de rammene de har. I spørsmål om en elev skal ha tilpasset opplæring eller spesialundervisning, hvor det bruk av skjønn fra rektor og lærere, stilles det ingen krav til dokumentasjon av vurderingene. Det kommer også frem at skolene i liten grad har overordnede strategier for hvordan tilpasset opplæring styrkes. Men at strategier som organisering av grupper og samarbeid er vanlig praksis (Andenæs & Møller 2016, s. 224).

Skolens ledelse må forholde seg til Opplæringslova § 5-3, lov om sakkyndig vurdering. I rektors møte med § 5-3 må det utøves en stor grad av juridisk og pedagogisk skjønn. Om en elev har en sakkyndig vurdering som tilsier behov for spesialundervisning, må ledelsen begrunne eventuelle avvik fra den sakkyndige vurderingen godt og synliggjøre at eleven likevel får en opplæring som oppfyller kravene gjennom § 1-3 tilpasset opplæring. I slike tilfeller må rektor bruke pedagogisk og juridisk skjønn. Pedagogisk skjønn vil omfavne organisering, individuelle planer og klasseledelse. Et juridisk skjønn vil handle om tolkning av lover og regler. En doktorgradsavhandling ved Universitetet i Oslo viser at svak eller dårlig saksbehandling truer elevenes rettsikkerhet (Gunnulfsen & Hall, 2015, s. 58). Vedtakene i spesialundervisningen har ofte standardformuleringer, og kravet om et tett samarbeid mellom skole og foresatte blir i liten grad fulgt (Gunnulfsen & Hall 2015, s. 58).

I saksbehandling er det nødvendig å følge forvaltningsrettslige prinsipper (Forvaltningsloven, 1970). Det første prinsippet er legalitetsprinsippet. Som innebærer at all offentlig myndighetsutøvelse må ha hjemmel i lov eller forskrift for å være gyldig. Noe som vil si at en elevs rett eller ikke rett til spesialundervisning må ha hjemmel i loven for at et enkeltvedtak skal være gyldig. Jo mer inngripende en avgjørelse er for en persons liv, jo større krav er det til å vise til lovgrunnlaget for avgjørelsen. Noe som gir en viktighet til god dokumentasjon og informasjon. Dette kalles proporsjonalitetsprinsippet, og er viktig for en persons rettssikkerhet. Likhetsprinsippet handler om at alle saker skal behandles likt. Et annet prinsipp er saklighetsprinsippet, som innebærer at skoleeier ikke kan legge vekt på usaklige eller utenforliggende hensyn i sin vurdering. Kommunens økonomi kan være et eksempel på et slikt utenforliggende hensyn (Herlofsen, 2013, s. 57).

2.3 Skolen som samfunnsinstitusjon – et samarbeid mellom skole og hjem

Samarbeidet mellom skole og foresatte er en sentral del av oppgavens problemstilling. I denne delen av oppgaven blir det en gjennomgang av ansvaret for et godt samarbeid, modeller for samarbeid og nasjonal forskning knyttet til samarbeidet mellom skole og hjem.

2.3.1 Foreldresamarbeid – skolens formelle ansvar

Opplæringslovens formålsparagraf § 1-1 gir skolen et samfunnsmandat, hvor samarbeid og forståelse med hjemmet står sentralt. Dette samarbeidet må funderes på en forståelse for de ulike rollene de spiller i elevens liv. Begge parter må legge til grunn gjensidig respekt og forståelse, hvor elevens beste alltid skal være fokus (Thoresen 2019, s. 21). Men et slikt samarbeid krever tydelig kommunikasjon fra begge parter, slik at skolens og de foresattes forventninger blir avklart og det ikke oppstår misforståelser. Læringsplakaten slår fast at det er skolens hovedansvar å legge til rette for et godt samarbeid mellom hjem og skole.

Samarbeidet blir videre presisert i forskrift til opplæringslovens kapittel 20, i § 20-1 (Kunnskapsdepartementet 2006). Her blir det presisert at det er skolen som skal legge til rette for samarbeid med hjemmet, hvor elevens beste både faglig og sosialt skal stå i fokus. I § 20-3 blir skolens strukturelle ansvar for samarbeidet beskrevet. Dette være seg foreldremøter, utviklingssamtaler og den generelle kommunikasjonen gjennom skoleåret (Opplæringslova, 1998).

I Utdanningsdirektoratets *Veileder for spesialundervisning* (Utdanningsdirektoratet, 2021, s.54) beskrives viktigheten av et godt samarbeid mellom hjem og skole for at spesialundervisningen skal fungere best mulig. Foreldrene bør forstå hvorfor eleven har behov for spesialundervisning, delta i utformingen av opplæringstilbudet og følge opp elevens opplæring. Det spesialpedagogiske opplæringstilbudet skal så langt det er mulig utformes i samarbeid med eleven og foreldrene, og det skal legges stor vekt på deres synspunkter. Samarbeidet med foreldrene i lys av spesialundervisning er særskilt regulert i opplæringsloven § 5-4.

I Stortingsmelding nr. 31 (Meld. St. 31 (2007-2008) s. 33) kommer det frem at i en undersøkelse av skole-hjem-samarbeid er både lærere og foreldre usikre på hva et slikt samarbeid innebærer. En del lærere føler en begrensning i kunnskap om hvordan de bør gå frem for å skape et godt samarbeid, mens foreldre ofte er usikre på hvor mye de bør involvere seg. Det virker som de fleste skoler ikke har en overordnet plan for hvordan dette samarbeidet skal praktiseres og at ansvaret i stor grad legges på den enkelte lærer. Det beskrives også at foreldre som har barn som opplever problemer i læringen, synes det er vanskelig å samarbeide

med skolen. Her ønsker foreldre bedre informasjon fra skolen om undervisningen og barnets faglige fremgang.

2.3.2 Teori og modeller for samarbeid mellom skole og hjem

Nordahl (2003, s.36) refererer til Searls (1995) definisjon av makt når han beskriver hvordan makt kan forstås i et skole-hjem samarbeid. «En persons evne til å gjøre noe eller hindre andre i å gjøre noe». I et slikt maktforhold kan vi se for oss at en lærer kan få foreldre til å gjøre noe eller la vær å gjøre noe som vil være til fordel for læreren og skolen. Dette kan eksempelvis være å få barna til å gjøre lekser eller endre adferd. Handlinger som kan skape konflikter mellom foreldre og barn. Foreldre til barn som mottar ekstra hjelp og støtte opplever situasjonen om makt slik i skolen, ifølge Fyllingen og Sandvin (1999, s. 144). De mener at maktforskjellen mellom foreldre og skole kan være enda større når det gjelder elever med spesialundervisning, og spesielt i kartleggingsfasen. Her kan skolen definere fakta om barnet og på den måten avgjøre i hvilken grad barnet skal få den hjelpen foreldrene ønsker eller basert på tilgjengelige ressurser. Det betyr ikke at dette er vanlig praksis i Norge, da de fleste lærere føler på en stor forpliktelse overfor barnets beste. Men det handler om en tiltenkt ujevn maktfordeling mellom roller og forventninger i en kompleks prosess (Reite, 2018).

Et samarbeid mellom enkeltlærere og foreldre vil sannsynligvis fungere lettere når begge parter tenker likt. Men et samarbeid vil sjeldent fungere knirkefritt. I mange tilfeller må det føres en dialog mellom partene, hvor det inngås kompromiss mellom lærere og foreldre. Nordahl (2000, s.75) hevder lærerne ofte samarbeider lettere med barn som har foreldre med høyere utdanning, ettersom foreldre med høyere utdanning viser større faglig forståelse. Minoritetsspråklige foreldre vil også være vanskeligere å samarbeide med, gjerne på bakgrunn av språklige barrierer. Når læreren har lettere for å samarbeide med en gruppe foreldre enn en annen kan det bidra til å øke sosiale forskjeller (Nordahl, 2000, s.75). Nettopp det er et av skolens formål, å motvirke sosiale forskjeller. Forskjeller i muligheter for samarbeid og forventninger til hva skolen skal gi elevene, vil kunne opprettholde og forsterke sosiale og etniske forskjeller i samfunnet.

I et Nova prosjekt om samarbeidet mellom hjem og skole blir temaet om konflikt og maktproblematikk diskutert. De kritiske situasjonene i samarbeidet mellom skole og hjem er ofte når det oppstår motsetninger og tydelige konflikter. I prosjektet kommer det frem at foreldreutvalget for grunnskolen mener skolesektoren ikke er gode på å møte konflikter med foreldre. I rapporteringene innhentet i prosjektet var det kun én skole som arbeidet spesifikt med konfliktsituasjoner og hadde etablert strategier på hvordan konflikter med foreldre skulle

møtes (Nordahl og Skilbrei 2002, s.90). Dette innebærer at samarbeidet mellom skolen og foresatte kan settes på en prøve i situasjoner hvor det oppstår konflikter, og viser en viktighet i at skolene arbeider internt om samarbeidet med foresatte. Her kan vi trekke inn Davis (1999) som beskriver enkelte premisser for samarbeid mellom skole og hjem, og Reite (2018) som viser til sine modeller for samarbeidet.

Premisser for samarbeid

Davis (1999) har skrevet en artikkel basert på oppsummering av forskning om samarbeid mellom skole og hjem. Her viser han til enkelte premisser som kan føre til et godt samarbeid mellom hjem og skole.

Læreren og systemet rundt

En av de grunnleggende premissene for et godt samarbeid starter med læreren (Davis 1999, s. 6). Læreren trenger hjelp, støtte og trening i samarbeidet. Først av alt må institusjoner som Universitetene forberede kommende lærere på å skulle jobbe positivt med foresatte, og lære hvordan et godt samarbeid kan utvikle et bedre daglig arbeid med eleven. Når nye lærere begynner å jobbe ute i skolene, vil oppmuntring til godt samarbeid med foresatte fra erfarne lærere og skoleadministrasjon være viktig. Like viktig er det å gi støtte om man møter utfordringer i samarbeidet, så læreren ikke står alene. Læreren må også involveres når politiske, institusjonelle eller administrative prosjekter blir introdusert ved skolen, dette innebærer at lærerne må ta del i planleggingen av prosjektet for at det skal gi ønsket effekt. Det vil også være viktig at det ligger offisielle føringer i arbeidsavtaler og politiske styringsdokumenter som oppfordrer og forventer et samarbeid mellom skole og hjem (Davis 1999, s. 6).

Elevers læring i fokus

Et annet premiss for godt samarbeid er at elevens faglige utvikling har hovedfokus. Davis (1999, s.7) skriver at om læreren gir foresatte gode tilbakemeldinger om barnets utvikling vil også foresatte få et større engasjement i samarbeidet. Hvilke lekser elevene får kan også påvirke skole-hjem samarbeidet. Lekser som gir klarhet og spesifikk informasjon om innholdet skaper større engasjement blant foresatte.

Demokratiske prinsipper

Av de siste premissene ligger det til grunn at samarbeidet mellom foresatte og skole skal være tuftet på demokratiske prinsipper. Davis bruker begrepet partnerskap om samarbeidet. Her legges det vekt på at begge parter skal ha beslutningsmyndighet. Læreren må se på foresatte som partnere med en felles målsetting og ikke som klienter. På denne måten vil foresatte kunne ta del i beslutninger som angår virksomheten i klasserommet (Davis 1999, s.10).

Modeller for samarbeid

Fra myndighetene er det lovfestet at elever og foreldre skal være aktører og samarbeidspartnere i skolens virksomhet. Dersom foreldre og elevers medvirkning skal bli reell er de avhengig av informasjon og innsikt fra skolen, men holdninger hos skolens ledelse og ansatte vil kunne ha betydning. Skolen sitter i den maktfulle posisjonen. Makten og ansvaret skolen sitter på kan beskrives som et asymmetrisk forhold overfor elever og foreldre, og kan ivaretas på en konstruktiv måte gjennom god organisering og i en kultur preget av åpenhet og et tillitsfullt samarbeid (Thoresen 2019, s.38).

Det er viktig å skape gode relasjoner til foresatte, som vil legge et godt grunnlag for samarbeidsklimaet. Det finnes flere modeller for samarbeid med foresatte. Reite (2018) presenterer i sin artikkel om skole-hjem-samarbeid til barn med spesialundervisning ulike modeller for samarbeid. Disse blir videre beskrevet.

Empowerment

På norsk kan man bruke begrepet myndiggjøring om Empowerment, skriver Reite (2018). Det kan defineres som en prosess der folk selv skal kunne definere sine problemer og sammen med andre finner løsninger. Med myndiggjøring som modell og prinsipp i foreldresamarbeidet setter man foreldrerollen i sentrum. Man ser på foreldrene med et ressursperspektiv og forsøker å styrke og myndiggjøre foreldrene sin rolle (Reite 2018, s.57). Befring og Tangen (2012) skriver at Empowermentprinsippet kan utfordre den tradisjonelle makten som lærerprofesjonen har. Her må læreren som fagperson gi foreldrene en selvstendig rolle i samarbeidet. Dette kan være utfordrende for enkelte foreldre da det krever et mer aktivt engasjement for utvikling og ansvar. Noen foreldre vil heller ønske at skolen tar det fulle ansvaret.

Partnerskapsmodellen

I partnerskapsmodellen ser en på skolen som eksperter på undervisningen og foreldrene som eksperter på barnet. Et slikt samarbeid har elevfokus, med en tro på at både skole og foreldre har ansvar for eleven sin utvikling. Det skal legges vekt på et godt samarbeid med en løsningsorientert tilnærming der man sammen skal skape grunnlag for elevens læring. Et partnerskap er maktdeling, ansvar og eierskap, med lytting, dialog og felles mål (Reite 2018, s.58).

Ekspertmodellen

I ekspertmodellen ser den profesjonelle på seg selv som eksperten på det som har med utvikling og utdanning til barnet å gjøre. De ser det på som sin oppgave å løse problemene. Dette vil bety at en legger liten vekt på foreldre sine synspunkter. Det er mulig å se på foreldrene som de profesjonelles forlengte arm, hvor samarbeidet foregår på ekspertens premisser. Her blir foreldrene gitt oppgaver som skal løses med sitt barn i hjemmet (Reite 2018, s.58).

2.3.3 Nasjonal forskning om skole-hjem samarbeid

Bæck (2007) skriver om foreldreinvolvering i skolen i forbindelse med en rapport til Norsk forskningsråd. Gjennom analyser av surveydata og intervjudata gis det et innblikk i foresattes opplevelse av samarbeidet med skolen. I tabell 10.1 fra foreldresurveyen kan man se foresatte vurdere påstander om deres opplevelse av samarbeidet med skolen og lærerne.

Tabell 10.1 Foreldresurvey: Foreldrenes vurdering av påstander knyttet til opplevelse av samarbeidet med skolen og lærerne, prosent, n=1169.

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Total n
Jeg snakker ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer.	33.3	24.5	22.5	15.7	4.0	1141
Skolen respekterer mine meninger om ting som har å gjøre med undervisningsopplegg.	9.2	13.2	41.6	25.4	10.6	1009
Jeg har inntrykk av at lærerne ønsker innspill fra foreldrene.	11.7	13.2	20.3	35.5	19.4	1130
Skolen respekterer mine meninger om ting som har å gjøre med det sosiale miljøet på skolen.	5.1	8.3	34.8	33.4	18.5	1061
Jeg har god kontakt med barnets lærere.	8.8	13.1	17.5	33.4	27.1	1166
Jeg føler meg velkommen på skolen.	1.9	3.0	13.3	26.1	55.6	1133
Samarbeidet med skolen fungerer svært godt.	4.2	11.7	23.5	36.7	23.8	1155

Det kommer frem at en fjerdedel av foreldre er usikre på om lærerne ønsker innspill fra foreldrene. I intervju med foreldre ble denne problemstillingen tatt opp, og foreldre uttrykker usikkerhet i forhold til om skolen egentlig ønsker aktive foreldre. Videre kommer det frem at de kun opplever kontakt ved faste punkter som foreldremøter. Enkelte foreldre mener i tillegg at når det gis tilbakemelding om noe, blir ikke disse tatt alvorlig, og foreldrene opplever sjelden at deres tilbakemeldinger og innspill får noen konsekvenser i skolehverdagen (Bæck 2007, s.82).

Surveyen viser at over 50 prosent av foreldrene er delvis eller helt enig i at de har god kontakt med lærer, 22 prosent av foreldrene er helt eller delvis uenig i den samme påstanden. Det ble gjennomført intervjuer av enkelte foreldre hvor noe av denne problemstillingen blir belyst. Det kommer frem at det er ønskelig å ha mulighet til å kontakte lærer eller rektor om man ønsker dialog om barnets skolehverdag, men at skolen oppleves som lukket. *«Nei, noen ganger får jeg følelsen av at det er hellig tid som jeg bruker»* (Sitat fra intervju hos Bæck 2007, s.86). Dette sitatet fra en mor beskriver noe som mange foresatte i undersøkelsen føler på. En skole som virker lukket og med for lite kjennskap og relasjon til læreren, gjør det vanskelig å starte en dialog om det er ønskelig.

2.3.4 Forskning på samarbeid mellom skole og hjem om spesialundervisningen

Det viser seg at barnets faglige prestasjoner har betydning for opplevelsen av samarbeidet mellom skole og hjem. Foreldre til barn med svakere faglige prestasjoner beskriver kontakten med lærerne som mindre bra, de føler seg i mindre grad velkommen til skolen og de føler i mindre grad at samarbeidet med skolen fungerer godt. De samme resultatene rapporteres ved sosiale utfordringer. Foreldre til barn med negativ trivsel på skolen har inntrykk av at lærerne ikke ønsker innspill fra dem eller at skolen respekterer deres meninger om skolens sosiale miljø. Samtidig kommer det frem i rapporten at foreldre til barn som får spesialundervisning i større grad opplever samarbeidet med skolen som godt (Bæck 2007, s.84). Dette kan tyde på at foresatte til elever som havner i gråsonen, altså elever som presterer dårlig faglig og sosialt, men som ikke oppfyller kravene til spesialundervisning, opplever samarbeidet som dårlig.

Et kvalitativt godt samarbeid vil avhenge av noen formelle rammer, der møteinnkallelse, sakliste, deltakere og lignende bidrar til at møtene oppfyller intensjonen med samarbeidet. Et uformelt samarbeid vil være samtaler mellom lærer og foreldre via telefon og e-post, hvor kontakten opprettes ved behov. Begge disse måtene for samarbeid vil kunne utfylle hverandre og bidra i det felles målet for samarbeidet, elevens utvikling. Felles målsettinger vil i tillegg til formen på samarbeidet være avgjørende for kvaliteten på samarbeidet mellom skole og

hjem. Et felles mål for oppdragelse og skolegang vil styrke forståelsen mellom hjem og skole, slik at begge parter har en felles forståelse om hva som bør prioriteres (Aasen et al., 2010, s.54).

I evaluering av spesialundervisning i Østre Toten kommune har de sett på samarbeidet mellom skole og hjem for elever som mottar spesialundervisning. Det kommer frem i rapporten av evalueringen at når det gjelder det formelle samarbeidet, ansvarsgruppemøter og utviklingssamtaler, deltar spesialpedagogisk koordinator, kontaktlærer og rektor. I det uformelle samarbeidet, telefonsamtaler og sporadisk kontakt, er ansvaret gjerne delt mellom lærer, spesialpedagog og assistent. Lærerguppen som er spurt gir samlet sett noe utydelige svar på hvordan dette samarbeidet både er organisert og fungerer, og evalueringen kan ikke finne noen klare funn i denne sammenhengen. Dette kan tyde på at skolene i Østre Toten ikke har noen formell strategi eller organisering for hvordan dette samarbeidet skal fungere. Når det gjelder foreldrenes rolle i skole-hjem-samarbeidet for elever med spesialundervisning uttaler lærergruppene at foreldrene ønsker det beste for barnet, men at skole og hjem ikke alltid er enig om hva som er det beste. Foreldrene har størst ønske om at det skal tas hensyn til det sosiale fremfor det faglige, og foreldre legger gjerne press på det å få eneundervisning for sine barn. De tror det er det beste for barnet da de oppfatter at spesialpedagogisk undervisning og enetimer er fordelaktig fordi de får barnet læreren for seg selv (Aasen et al., 2010, s.55).

I evalueringen kommer det også frem at det er uklare svar rundt både form og innhold i foreldresamarbeidet, noe som kan indikere at det er lite jevnlig kontakt mellom skole og foreldre knyttet til faglig utvikling for elevene som mottar spesialundervisning. Man finner ikke tegn til bruk av planbøker eller andre systematiske samarbeidsrutiner, bortsett fra rent lovpålagte møter (Aasen et al., 2010, s.55).

2.4 PP-tjenesten

Felles for tverrfaglig samarbeid i de ulike sektorene er at man ønsker det beste for brukeren (Lauvås og Lauvås 2015, s.17). Den pedagogiske-psykologiske tjenesten er kommunens og fylkets sakkyndige instans for barn og unges opplæring, og utgjør stammen i de utdanningsorienterte støttetjenestene. Det er først og fremst foreldre og barn som er brukere av tjenesten og som den er til for. Barn og ungdommer er den direkte klientgruppen, hvor foreldrenes medvirkning bør være en integrert del av arbeidet. Noe som også er presisert i opplæringsloven. Personalet i barnehage og skole er også viktige samarbeidspartnere, og også de største faglige brukerne av tjenesten (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.35).

Arbeidet PP-tjenesten gjennomfører kan kalles individrettet systemarbeid. Det pedagogiske-psykologiske arbeidet omfatter enkeltbarnets behov ut fra utredninger av barnets evner og egenskaper, og fører til individrettede undervisningstiltak. Arbeidet omfatter også utredninger av hjemmesituasjon, gruppen eller klassen og andre miljøfaktorer som kan påvirke barnet. Tiltak kan derfor også være rettet mot gruppen eller klassen. PP-tjenesten må derfor se på systemet rundt barnet, i tillegg til enkeltbarnets behov (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.141). Den pedagogiske-psykologiske tjenesten må ha et nært og tett samarbeid med foresatte for å kunne gi dem råd om tiltak og eventuelt gi dem støtte i gjennomføringen av tiltak (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.146). I diskusjoner om etikk står FNs barnekonvensjon om barns rettigheter sentralt. Disse rettighetene omfatter blant annet barnets best og rett til utvikling (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.259). Valg som innebærer etiske problemstillinger er ikke alltid individuelle valg som kun en fagperson skal ta. Valg for både mål og tiltak skjer gjerne i samarbeid med familie, lærere, andre fagfolk og administrasjon. Det kan være varierende oppfatning av hvilke problem en elev har og hvilke tiltak som bør velges. Slik kan interessekonflikter oppstå, som en fagperson i PP-tjenesten må ta stilling til i sakkyndig arbeid. En type konflikt er mellom dem som skal ha tjenesten (eleven/foresatte) og dem som skal sikre økonomien og gjennomføre tiltak (skoleadministrasjon/lærere) (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.265).

2.5 Jürgen Habermas

Habermas teorier beskriver en sosial virkelighet, og bidrar til forståelse av hvordan skape et samfunn der mennesker har individuell frihet, sosial trygghet og muligheter til politisk deltakelse. Hans hovedverk om Den kommunikative handlingsteorien dannet et grunnlag for hans senere arbeid innen diskursetikk og politisk teori (Habermas 1999, s.7). Nedenfor presenteres kort min tolkning av Habermas teorier innenfor disse tre kategoriene.

2.5.1 Om samhandling og kommunikativ handling

I Habermas (2010, s. 137) teori om kommunikativ handling skiller han mellom handling og talehandlinger. Vi kan se på handling som hverdagslige gjøremål eller håndverksmessige aktiviteter. Talehandlinger kan være befalinger eller innrømmelser. Vi kan se på begge som å «handle», men de skiller seg fra hverandre som ikke-språklige handlinger og språklige handlinger. Handlinger i form av ikke-språklig beskriver Habermas som resultatrettet virksomhet der en aktør fysisk griper inn i verden for å realisere bestemte mål. Talehandlinger i form av språklige ytringer beskriver han som en taler som ønsker å komme i forståelse med en annen.

Det er gjennom handling og talehandling vi som sosiale individ driver samhandling med hverandre. Disse to handlingstypene vil i samhandling være forbundet med hverandre, men opptre i ulike konstellasjoner. De to handlingstypene vil kunne påvirke hverandre under samhandlingen. Videre hevder Habermas at aktørene som samhandler har en handlingsplan. Det vil si at når vi som individ går inn i en samhandling, opptre vi med en plan. Her skiller Habermas på to ulike handlingsplaner for samhandling. Strategisk handling og kommunikativ handling. En aktør som har strategisk handling i samhandlingen, vil ha et konkret formål og hensikt med samhandlingen. Aktøren som taler med en strategisk handling, har til hensikt at den som lytter skal innrette seg etter aktørens ønske. En kommunikativ handling er forståelsesorientert. Deltakende aktører i samhandlingen forsøker å danne en felles forståelse, og oppnå en kommunikativ enighet (Habermas, 2010, s.141).

2.5.2 Om den demokratiske rettsstaten

En fungerende rettsstat er en sammenslutning av autonome statsborgere som gjensidig garanterer hverandre like rettigheter gjennom felles demokratisk lovgivningspraksis. Samlet defineres disse rettighetene posisjonen som statsborger (Habermas 2010, s.75). En statsborger må kunne ta del i lovgivningsprosessene gjennom demokratiske prosesser. For å oppnå et slikt rettssamfunn beskriver Habermas viktigheten av kommunikativ makt. Kommunikativ makt kan forklares som valgprosedyrer for sammensetning av folkevalgte forsamlinger og møteprosedyrer for drøfting og beslutningstaking, slik at det utarbeides og vedtas lover og politiske programmer. Dette er ment for å styre og begrense forvaltningsorganers maktutøvelse, og sikre en demokratisk skapt kommunikativ makt (Habermas 2010, s.76). Det er gjennom demokratiet at samfunnet kan sikre borgerne en kommunikativ makt, og lovgivningsprosessene og borgernes rettigheter blir videre bestemt. Det er en av samfunnets idéer at borgerne av fri vilje da slutter seg sammen til et rettsfelleskap av frie og like medlemmer. For at et slikt rettssamfunn skal funksjonere avhenger at relasjonene om gjensidig anerkjennelse opprettholdes i samfunnet (Habermas 2010, s.265). Et av punktene for å opprettholde relasjonell anerkjennelse er at forutsetningene for å benytte seg av de likt fordelte rettighetene må være oppfylt. Noe som innebærer at statsborgerne må ha forståelse og kjennskap til sine rettigheter, for at rettslig likhet skal eksistere (Habermas 2010, s.270).

2.5.3 Om samfunnet og systemteori

Komplekse samfunn holdes sammen av tre medier, penger, administrativ makt og solidaritet. Penger og makt opererer mellom markeder og organisasjoner og kan ses på som funksjonell integrasjon, mens solidaritet er det sosiale samspillet og kan ses på som samfunnsmessige integrasjoner. Mønstrene for hvordan disse tre mediene for funksjonell og samfunnsmessig integrasjon kombineres veksler over tid (Habermas 2010, s.70). I et moderne samfunn har funksjonell integrasjon – med penger og makt – fått en større rolle, ifølge Habermas. I hans systemteori om det moderne samfunn er det viktig at funksjonell integrasjon i moderniseringsprosessene ikke bryter ned former for samfunnsmessige integrasjoner. I et tenkt scenario hvor vi nekter samfunnet en samfunnsmessig integrasjon. Hvor aktørers bevissthet, følelser og verdiholdninger blir holdt utenfor. Vil samfunnets systemer miste et felles språk, og ha vansker med å kommunisere med hverandre. Et samfunn med slike autopoietiske systemer vil ikke være i stand til å besvare samfunnsmessige problemer (Habermas 2010, s.69).

2.6 Oppsummering av teorikapittel

Opplæringslovens formålsparagraf § 1-1 gir skolen et samfunnsmandat, hvor samarbeid og forståelse med hjemmet står sentralt. Begge parter må legge til grunn gjensidig respekt og forståelse, hvor barnets beste alltid skal være fokus (Thoresen 2019, s. 21). Et godt samarbeid mellom skole og hjem er en viktig faktor i barnets utvikling, faglig og sosialt. Davis (1999) viser til enkelte premisser som kan føre til et godt samarbeid mellom hjem og skole, og Reite (2018) presenterer ulike modeller for samarbeid. I denne oppgaven er dette samarbeidet et sentralt tema. Foresattes opplevelse av samarbeidet blir sett i lys av bruken av klagerettigheter. Forvaltningsloven § 28 sier at den som er part eller har rettslig klageinteresse kan klage på enkeltvedtak om spesialundervisning (Forvaltningsloven, 1970, § 28). Videre sier forvaltningsloven § 27 at vedtaket skal inneholde informasjon om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere framgangsmåten ved klage. Parten har også krav til å få veiledning om klagerett, saksbehandlingsregler og andre regler av betydning (Forvaltningsloven 1970, § 27). I denne oppgaven blir det derfor også sett på foresattes opplevelse av informasjon fra skole og PP-tjeneste. Habermas (2010) presenterer teorier som omfavner disse aspektene, samarbeid og informasjon, gjennom samhandling og like rettigheter.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil det bli gjort rede for valg av forskningsdesign og metode for studien. Et forskningsdesign er en plan eller en skisse for undersøkelsen i en studie. Her vil det bli beskrevet nærmere hvordan man har rekruttert deltakere, beskrivelse av utvalget og utforming og distribuering av spørreskjema. I gjennomgang av analysemetoder vil det bli beskrevet hvilken metode som er valgt for analyse av resultatene (Ringdal 2014, s.104).

Innenfor samfunnsfaglig forskning er det vanlig å velge mellom kvalitativ eller kvantitativ metode. Kvalitativ og kvantitativ metode har preget fagfeltet som de fremste forskningsmetodene, men de skiller seg fra hverandre både når det gjelder innsamling av data og analyse og tolkning av resultater. I kvantitativ metode har man forsøkt å objektivisere prosessene ved å holde en distanse mellom forskeren og forsøkspersonene, mens man i kvalitativ metode har en større nærhet til de ulike prosessene (Kleven og Hjordemaal 2018, s.21). I denne studien er det blitt brukt kvantitativ metode, ved bruk av en tverrsnittstudie for å kunne besvare oppgavens problemstilling. En tverrsnittstudie er en studie som samler informasjon på en planlagt måte i en definert populasjon eller utvalg på et gitt tidspunkt. Hensikten er å samle inn kvantitative data som kan gi en statistisk beskrivelse av populasjonen (Ringdal 2014, s.147). Formålet med studien er å få innblikk samarbeidet og informasjon mellom skole og foresatte til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning, og se om det er forhold her som kan gi en forståelse i nedgangen i klager til fylkesmannen på enkeltvedtak om spesialundervisning. En nedgang på 77 prosent i perioden 2005 til 2016 (NOU 2019:23, s.661).

3.1 Forskningsdesign

I denne delen av kapitlet vil oppgavens forskningsdesign bli presentert. Her vil beskrivelse av utvalget og rekrutteringen av disse, samt utforming av spørreskjema bli nærmere beskrevet.

3.1.1 Rekruttering av utvalg

Spørreundersøkelsens utvalg er foresatte til elever med enkeltvedtak om spesialundervisning i skolen. Dette er en begrenset gruppe med individer, noe som kan gjøre det utfordrende å skaffe respondenter.

Det vil ifølge Ringdal (2014, s.214) være til det beste å velge fra lister over en sjelden populasjon. For å nå ut til denne oppgavens utvalg, er det opprettet kontakt med fire private Facebook-grupper for deling av nettskjema. Foreldre til barn med spesielle behov, Barn med skolevegring, Barn med tourette og Foreldre til barn med ADHD. Disse gruppene hadde til sammen omkring 10 000 medlemmer.

Som første steg i innsamlingsprosessen ble det sendt ut forespørsel med informasjonsskriv til administratorene i de utvalgte gruppene. Slik at de fikk ta stilling til om dette var noe de selv og gruppe-medlemmene ønsket å delta i. Administratorene som da takket ja til deltakelse fikk tilsendt delbar lenke til spørreskjema (vedlegg 1) på nett og tilhørende tekst (vedlegg 3), samt informasjonsskriv (vedlegg 2).

Den opprinnelige planen var å kun benytte kun en av gruppene for deling av spørreskjema, for å kunne ha en tettere dialog med mulige respondenter. Men man oppdaget underveis at antall svar og respondenter da ble for lite. Det ble derfor sendt forespørsler om deling av spørreskjema til flere Facebook-grupper, slik at man kunne nå ut til flere. Noe som ente opp med de fire Facebook-gruppene som er nevnt tidligere. Lenke til spørreskjema og informasjonsskriv ble da publisert i gruppene hvor hvert enkelt medlem selv kunne velge om de ønsket å delta ved å klikke seg inn til spørreskjemaet.

Jeg har selv derfor ikke hatt direkte kontakt med respondentene i prosessen, annet enn administratorene i de ulike gruppene. Det har ikke vært mulig å sende direkte informasjon til respondentene, men i informasjonsskrivet ble det beskrevet hvordan jeg kunne kontaktes ved behov. Dette medførte at jeg ikke fikk sendt purring til respondentene, men i midlertidig ble anonymiteten godt ivaretatt.

3.1.2 Digitalt spørreskjema

Spørreskjema ble utformet i Nettskjema, som er et digitalt spørreskjema-program som tilbys ved flere Universiteter og Høgskoler i Norge. I forarbeidet med spørreskjema er det blitt gjort flere søk etter allerede eksisterende og validerte spørreskjema som var overførbart til problemstillingen i denne masteroppgaven. Folkehelseinstituttet og Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har utviklet og validert flere spørreskjema i deres spørreskjemabank (Folkehelseinstituttet, 2018). Spørreskjema om Brukererfaringer til BUP-poliklinikk for foresatte var ikke direkte overførbart til oppgavens problemstilling, men hadde en noe lik målgruppe og belyser holdninger og begreper som er aktuelle for denne oppgaven.

Ifølge Ringdal (2014) er det to hovedperspektiver på en spørreundersøkelse, designperspektiv og kvalitetsperspektiv. Designperspektivet kan vi se på som en trinnvis prosess gjennom utvikling og gjennomføring av en spørreundersøkelse. Kvalitetsperspektivet går på ulike feilkilder i undersøkelsen. Dette kan være feil i måleprosessen som påvirker dataens reliabilitet og validitet (Ringdal, 2014, s.196).

Spørreskjemaets utforming

Spørreskjemaet er utformet og har som utgangspunkt å kunne belyse oppgavens problemstilling: *Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning?*

Spørreskjemaet (se vedlegg nr.1) i denne undersøkelsen inneholdt til sammen 70 spørsmål. I skjemaet kunne man bli tildelt ulike spørsmål ut fra tidligere gitte svar. Noe som betydde at antall spørsmål og besvare kunne variere for respondentene. Respondentene ble i spørsmål nummer 20 spurt om *de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtaket til sitt barn..*

Respondentene som svarte *ja* på dette spørsmålet, fikk oppfølgingsspørsmål. De som svarte at *de har klaget* ble delutvalg 1, mens de som svarte at *de har vurdert å klage, men ikke gjort det* ble delutvalg 2. Respondentene som verken har klaget eller vurdert å klage ble sendt videre i spørreskjema, uten oppfølgingsspørsmål. Oppfølgingsspørsmålene delutvalgene fikk, er ment å kunne gi et innblikk i hvorfor de valgte å klage, eller hvorfor de ikke valgte å klage selv om de vurderte det. Delutvalg 1 og 2 fikk derfor 8 spørsmål mer enn resten av respondentene.

Spørreskjemaet er delt inn i tre deler, pluss egen del med oppfølgingsspørsmål for enkelte av respondentene. Videre vil det bli gitt en forklaring på spørreskjemaets struktur.

- Del 1, spørsmål 1-8. Bakgrunnsinformasjon.
- Del 2, spørsmål 9-18. Informasjon om deres barns opplæring.
- Oppfølgingsspørsmål for enkelte av respondentene, 6 spørsmål som avsluttes med eget kommentarfelt.
- Del 3, spørsmål 19-70. Samarbeid med skole, PP-tjenesten, kontaktlærer og andre. Spørsmålssekvensen avsluttes med eget kommentarfelt.

I første del av spørreskjemaet blir alle respondentene bedt om å svare på spørsmål om bakgrunnsinformasjon. Hvem som fylte ut skjema, alder, sivilstand, bosted, utdanning, eventuelle diagnoser hos deres barn og om barnet gikk i offentlig eller privat skole.

I andre del av spørreskjemaet blir alle respondentene bedt om å svare på spørsmål knyttet til deres barns opplæring. Samsvar mellom enkeltvedtak og sakkyndig vurdering, omfang av spesialundervisningen, informasjon om spesialundervisningen og om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtaket. Deler av spørsmålssekvensen er presentert ved bruk av Likert-skala fra 1 til 5. Likert-skala brukes i vurderingssspørsmål hvor respondenten blir bedt om å gradere en påstand – i dette tilfellet 1 til 5 – med svært enig til helt uenig. Psykologiske tilstander og opplevelser er bare indirekte målbare, hvor holdninger kan være positive, nøytrale eller negative. Vurderingssspørsmål er en metode for å måle slike holdninger hos respondenten (Ringdal 2014, s.202). Avslutningsvis i denne delen av spørreskjema blir respondentene spurt om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning for deres barn. Respondentene som har klaget eller vurdert å klage blir studiens delutvalg.

I delen med oppfølgingsspørsmål blir respondentene delt i to grupper, de som har klaget i den ene gruppen og de som har vurdert å klage i den andre. Delutvalg 1 og 2. Delutvalget blir gitt fem vurderingssspørsmål i form av påstander og bedt om å gradere ved bruk av Likert-skala fra 1 til 5 – svært enig til helt uenig. Påstandene er lik for begge gruppene, men formulert ut fra om de har klaget eller vurdert å klage. Oppfølgingsspørsmålene avsluttes med et åpent kommentarfelt.

I den tredje delen av spørreskjemaet blir respondentene gitt flere vurderingssspørsmål med påstander som skal graderes 1 til 5 – svært enig til helt uenig. I studien er formålet å se nærmere på skole-hjem samarbeidet, og samarbeid er derfor et sentralt begrep for

undersøkelsen. Et skole-hjem samarbeid og begrepet samarbeid kan innebære så mangt. For å sikre en god begrepsvaliditet er det derfor viet mange spørsmål knyttet til begrepet samarbeid. Det blir stilt spørsmål om opplevelsen av samarbeidet med skolen som organisasjon, kontaktlærer, miljøarbeider/assistent og PPT. I tillegg til hvordan de opplever informasjon fra skole og PPT. Den tredje delen avsluttes med et åpent kommentarfelt.

De fleste spørsmålene i spørreskjemaet har lukkede svaralternativ, hvor det er obligatorisk å svare. Kleven og Hjordemaal (2018, s.41) hevder at dette er effektivt og tidsbesparende for den som skal besvare skjemaet, og det gjør analysearbeidet og bearbeidelsen av datamaterialet lettere. Respondentene ble gitt mulighet for å utdype ved ønske i form av skriftlig kommentar i delen med oppfølgingsspørsmål og i avslutningen av spørreskjemaet.

3.2 Analyseform

Til utforming og distribusjon av spørreskjema ble Nettskjema brukt. Her kunne man se resultater i en rapport med oppsummering av svar fordelt på antall og prosent, og en oversikt over fritekstsvar. Dette fungerte fint for å skape seg et bilde av det innsamlede datamaterialet, men ga ikke noen løsninger til et større analysearbeid. Svarene fra Nettskjema ble derfor overført til IBM SPSS 26 for analysering. Som nevnt tidligere var ønskelig å dele opp respondentene i ulike delutvalg basert på om de hadde klaget eller vurdert å klage. For å analysere de ulike gruppene ble det i hovedsak benyttet deskriptiv statistikk og krysstabeller. Ved bruk av SPSS kunne man skille de ulike delutvalgene og sammenligne og kartlegge de ulike svarene innenfor hvert delutvalg. Dette var en viktig faktor til hvorfor det ble besluttet å bruke SPSS som analyseverktøy i studien.

3.3 Studiets kvalitetsvurderinger

Forskning og undersøkelser handler ofte om målinger. Samfunnsvitenskapelige målinger i form av for eksempel spørreundersøkelser er langt mer unøyaktig enn naturvitenskapens måleinstrumenter. Noen av egenskapene som måles i samfunnsvitenskapen er direkte målbare, mens andre bare kan måles indirekte. Kjønn og alder vil for eksempel kunne måles direkte, mens holdninger og verdier vil være indirekte og langt vanskeligere å måle (Ringdal 2014, s.88). I samfunnsvitenskapelig forskning vil det derfor være viktig å minimalisere feilmålinger og feilkilder. For å vurdere om forskning eller en studie har høy pålitelighet og troverdighet ser vi på forskningens reliabilitet og validitet.

3.3.2 Validitet

Validitet handler om studiens gyldighet, måler studiens undersøkelse det den faktisk ønsker å måle, og ikke noe annet. Det finnes flere former for validitet ved en studie. Dette kan eksempelvis være indre og ytre validitet, statistiskvaliditet eller begrepsvaliditet (Ringdal 2014, s.98).

Begrepsvaliditet

Det er tatt utgangspunkt i skole-hjem-samarbeid, hvor studien skal måle foresattes holdninger til dette. Samarbeid er dermed et sentralt begrep. Begrepet samarbeid er ikke direkte observerbart og for å kunne studere dette begrepet empirisk må man derfor benytte observerbare indikatorer som representerer begrepet vi ønsker å undersøke. Dette kan gjennomføres ved at man i en spørreundersøkelse stiller ulike spørsmål knyttet til det aktuelle begrepet. På den måten operasjonaliseres begrepene som blir undersøkt. Vi kan derfor si at begrepsvaliditet er samsvaret mellom begrepet slik det er definert - og begrepet slik vi lykkes med å operasjonalisere det. Når begrepsvaliditeten skal vurderes, tar man utgangspunkt i at man aldri kan få fullt samsvar mellom begrepet slik det er definert og hvordan man har lyktes med å operasjonalisere det. Begrepsvaliditeten blir derfor vurdert etter hvor godt eller dårlig dette samsvarer (Kleven og Hjordemaal 2018, s.96). For å måle samsvaret brukes ofte Cronbach's alpha, en statistisk størrelse som måles mellom 0 og 1. Når vi bruker flere spørsmål i en undersøkelse for å måle et begrep, kaller vi svarene for indikatorer på begrepet. Cronbachs alpha måler da korrelasjonen mellom indikatorene. En tilfredsstillende korrelasjon burde ligge mellom 0.7 og 0.9 (Ringdal 2014:98).

Ytre validitet

Ytre validitet handler om i hvilken sammenheng resultatet er gjeldene, og for hvem er resultatet gyldig for. For å oppnå god ytre validitet er man da avhengig av en høy svarprosent, slik at resultatene i undersøkelsen i større grad kan generaliseres (Kleven & Hjordemaal, 2018, s.133). Det har i denne undersøkelsen ikke vært mulig å angi svarprosent, og man skal derfor være forsiktig med å generalisere resultatene.

Statistisk validitet

Statistisk validitet representerer sammenhengen mellom uavhengig variabel og avhengig variabel. Dette kan eksempelvis være sammenheng mellom kjønn og valg av utdanning. Statistisk validitet handler ikke om kausal sammenheng, altså en årsakssammenheng, men kun om kan se statistiske sammenhenger mellom variablene (Lund 2017, s.107).

3.3.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om studiens pålitelighet. Om samme måling eller undersøkelse med samme måleinstrument får samme resultat ved gjentatte forsøk, har studien høy reliabilitet (Ringdal 2014, s.96). Nyeng (2012, s.107) skriver at en tilfredsstillende reliabilitet sikres ved at det foreligger:

- a) Samsvar i resultatene mellom uavhengige målinger til samme tid
- b) Samsvar mellom målinger på flere tidspunkt.

Disse to kravene for reliabilitet kalles for intersubjektivitetskrav og test-retest krav.

I denne undersøkelsen ble det ikke gjennomført uavhengige eller gjentatte målinger for å sjekke eller øke reliabiliteten. Med bakgrunn i studiens art ville dette vært vanskelig å gjennomføre. Det ble i midlertidig gjennomført en pilottest på et mindre utvalg, for å utelukke misforståelser og eventuelle målefeil. Utvalget som ble brukt i pilottesten var fire foresatte til elever med enkeltvedtak om spesialundervisning. Utvalget for pilottesten var derfor sammenlignbar med målgruppen for studien. Pilottesten ble gjennomført i spørreskjema i Nettskjema, på samme måte som den faktiske studien ble gjennomført. Tilbakemeldingene var positive, hvor det ble uttrykt at de mente det var et viktig tema som ble belyst. Spørreskjemaet var oversiktlig og med en strømlinjeformet gjennomføring. Det ble også gitt tilbakemeldinger om at enkelte spørsmål trengte flere svaralternativer og bedre forklaring på enkelte begreper.

3.4 Forskningsetiske vurderinger

De forskningsetiske retningslinjene for samfunnsforskning inneholder en liste på femten punkter som går på beskyttelse av personer i forskning. Utgangspunktet for retningslinjene er at forskeren skal arbeide ut fra grunnleggende respekt for menneskeverdet. Det må stilles konkrete krav til forskningsprosessen for å sikre deltakere frihet og selvbestemmelse og beskyttelse mot skade og trygge privatliv og familie (Ringdal, 2014, s.454).

De som er gjenstand for forskning skal få all informasjon som er nødvendig for å danne en rimelig forståelse og følgene av å delta, samt hensikten med forskningen (Ringdal, 2014, s.455). For å ivareta krav om informasjon ble det opplyst om tema, bakgrunn og hensikt med spørreundersøkelsen i et informasjonsskriv. Informasjonsskrivet ble delt i samtlige Facebook-grupper det var opprettet kontakt med i forbindelse med ønske om å få deltakere til

spørreundersøkelsen. De viktigste punktene fra informasjonsskrivet ble også gjennomgått i Nettskjema før spørreundersøkelsen startet.

Som hovedregel skal forskningsprosjekter som inkluderer personer bør bare settes i gang etter deltakernes informerte og frie samtykke (Ringdal, 2014, s.455). Det ble gjennom Facebook-grupper rekruttert deltakere til spørreundersøkelsen. Her fikk alle som ønsket muligheten til å delta. De som deltok i spørreundersøkelsen, måtte også gi samtykke inne i spørreskjemaet for å kunne gjennomføre undersøkelsen. På denne måten har man sikret at deltakerne har gitt samtykke til spørreundersøkelsen.

Forskningsmaterialet må vanligvis anonymiseres, og det må stilles krav til hvordan lister med navn eller andre opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner oppbevares (Ringdal, 2014, s.455). Alle forsknings- og studentprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger skal meldes (Ringdal, 2014, s.455). Prosjektet innhenter ikke personopplysninger, men en rekke bakgrunnsopplysninger. Dette kan gjøre personen identifiserbar, eksempelvis kvinne bosatt i Finnmark, med barn med ADHD som går i privat skole. Prosjektet ble derfor meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og godkjent av dem (se vedlegg 4).

3.5 Begrensninger, målefeil og trusler

Alle empiriske data må i prinsippet antas å være influert av både tilfeldige og systematiske målingsfeil. Reliabilitet og validitet kan ses på som krav det ikke er mulig å oppfylle fullt ut, men reliabilitetssvikt og validitetssvikt er momenter som må tas hensyn til ved tolkning av resultatene (Lund, 2017, s.183). Det vil derfor også i denne studien være forekomster av målingsfeil, og må tas høyde for i vurdering og tolkning av resultatene. I gjennomføringen av spørreundersøkelsen er det opprettet kontakt med ulike Facebook-grupper for å få tak i respondenter. Det kan tenkes at det i større grad er foresatte som har hatt negative opplevelser med barnehage, skole og andre instanser som er aktive i slike grupper. Det kan også tenkes at disse i større grad er villige til å bruke tid til å gjennomføre undersøkelser som dette. Altså vet man ikke noe om motivasjonen for deltagerne til å delta i denne undersøkelsen, og man må derfor være forsiktig med å generalisere dataene som kommer frem.

Selv om det er gjennomført en pilot for spørreundersøkelsen, vil det i et spørreskjema som benyttet i denne studien kunne oppstå målefeil. Spørsmål kan inneholde begreper som kan misforståes, men også formuleringer av spørsmål som kan misforståes. Noe som kan føre til eventuelle målefeil i resultatene.

Ved å benytte kvantitativ metode og gjennomføre en spørreundersøkelse, gir det muligheten til å nå ut til relativt mange respondenter og til å dekke et større geografisk område, samt at respondentene kunne gjennomføre undersøkelsen når det passet dem. Det en kvantitativ spørreundersøkelse ikke gir muligheten til, er oppfølgingsspørsmål og anledningen til å utdype og forklare misforståelser. Dette ville man hatt større mulighet til i eksempelvis kvalitativt intervju.

4.0 Resultat

I dette kapittelet blir resultater fra spørreundersøkelsen presentert. Resultatene skal belyse oppgavens tre forskningsspørsmål som ble beskrevet innledningsvis. Resultatene som blir presentert er basert på statistisk bearbeidelse av innhentede svar fra spørreskjemaet.

I del 4.1 blir spørreundersøkelsen totalt 120 respondenter og delutvalg 1 og 2 presentert.

I del 4.2 belyses første forskningsspørsmål. Her trekkes det frem hvordan foresatte opplever samarbeid med kontaktlærer og skolen som organisasjon. Da skolen skal og gjerne blir foresattes nærmeste støttespiller i deres barns opplæring, vil dette være et svært viktig spørsmål å belyse med tanke på oppgavens problemstilling.

I del 4.3 blir det andre forskningsspørsmålet belyst. Her blir funn om opplevelsen av informasjon om klagerettigheter fra skole og PP-tjenesten til foresatte beskrevet.

Det siste forskningsspørsmålet blir beskrevet i del 4.4.

Det er blitt gjennomført deskriptiv analyse av innsamlede data, hvor resultatene blir presentert med tabeller og beskrivende tekst. I neste del blir spørreundersøkelsens respondenter, delutvalg 1 og 2 presentert. Utvalget ble delt opp i undergrupper etter hva de har svart på spørsmål om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak. Dette gjøres for å se om oppfattelsen av skole-hjem samarbeidet er ulikt i de forskjellige undergruppene.

4.1 Spørreundersøkelsens respondenter og delutvalg

I alt var det 120 respondenter som deltok i spørreundersøkelsen. Respondentene er foresatte til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen. Det var ikke mulig å angi svarprosent på undersøkelsen, da det var en åpen digital spørreundersøkelse. Det innebærer at jeg ikke har informasjon om hvor mange som har sett invitasjonen til deltakelse.

Kategori	Underkategori	Antall/prosent
Utfyller av skjema	Mor	113 (94,2%)
	Far	2 (1,7%)
	Mor og far	3 (2,5%)
	Annet	2 (1,7%)
Alder	-29 år	5 (4,2%)
	30-39 år	47 (39,2%)
	40-49 år	61 (50,8%)
	50- år	7 (5,8%)
Skole	Offentlig	107 (89,2%)
	Privat	11 (9,2%)
	Spesialscole	1 (0,8%)
	Annet	1 (0,8%)

Tabell 3.1. Utvalg

Tabell 3.1 viser at 90 prosent av respondentene var i aldersgruppen 30 til 49 år, og 90 prosent av respondentene oppgir at deres barn går i offentlig skole, mens 10 prosent oppgir at deres barn har privat skolegang eller spesialscole. Tall fra statistisk sentralbyrå viser at av alle elever i grunnskolen i 2019 gikk 4 prosent i private skoler, noe som gir en noe høyere representasjon i denne studien (Statistisk sentralbyrå, 2020). Det kommer også frem at det i all hovedsak er Mor som fyller ut spørreskjema.

Fylke	Antall	Prosentfordeling	Fylke	Antall	Prosentfordeling
Akershus	18	15,00 %	Oslo	7	5,80 %
Aust-Agder	3	2,50 %	Rogaland	11	9,20 %
Buskerud	9	7,50 %	Sogn og Fjordane	1	0,80 %
Finnmark	1	0,80 %	Svalbard	0	0,00 %
Hedmark	4	3,30 %	Sør-Trøndelag	10	8,30 %
Hordaland	8	6,70 %	Telemark	1	0,80 %
Møre og Romsdal	11	9,20 %	Troms	2	1,70 %
Nord-Trøndelag	6	5,00 %	Vest-Agder	2	1,70 %
Nordland	4	3,30 %	Vestfold	11	9,20 %
Oppland	3	2,50 %	Østfold	8	6,70 %

Tabell 3.2. Utvalg representert fra fylker

I tabell 3.2 vises oversikt over respondentenes geografiske bosted. Samtlige fylker, foruten Svalbard, er representert i undersøkelsen. Basert på oppgitt fylke skiller Akershus seg ut med flest respondenter. For undersøkelsens gyldighet kan det være positivt med innhenting av data fra spredt geografisk tilhørighet. Til gjengjeld kan det bli utfordrende å gå i dybden får å se nærmere på mulige lokale forskjeller.

Respondentene har blitt spurt om hvordan de opplever samarbeidet med skolen som organisasjon, kontaktlærer og PP-tjenesten. Forvaltningsloven § 27 sier at vedtaket skal inneholde informasjon om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere framgangsmåten ved klage (Forvaltningsloven 1970). Med bakgrunn i dette ble respondentene også spurt om opplevelsen av informasjon knyttet til spesialundervisning og rettigheter.

Det har vært ønskelig å se nærmere på respondentene som er misfornøyd og har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak, for å forstå prosessen som ligger bak en eventuell klage. Respondentene ble spurt om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak. De som har klaget eller vurdert å klage ble sendt videre til oppfølgingsspørsmål om klageprosessen. Disse respondentene blir presentert som delutvalg 1 og delutvalg 2.

Tabell 4.1 nedenfor viser oversikt over antallet respondenter som har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Det er 23 respondenter som har klaget, 28 respondenter som har vurdert å klage, men ikke gjort det, 65 respondenter har svart Nei og 4 respondenter har svart Vet ikke.

Har du vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?	Antall	Prosent
Ja, jeg har klaget	23	19,10 %
Ja, jeg har vurdert å klage, men ikke gjort det	28	23,30 %
Nei	65	54,20 %
Vet ikke	4	3 %

Tabell 4.1 Klage på enkeltvedtak

Delutvalg 1 blir respondentene som har svart *Ja, jeg har klaget*, og blir totalt 23 respondenter. Delutvalg 2 blir respondentene som har svart *Ja, jeg har vurdert, men ikke gjort det*, og blir totalt 28 respondenter. Delutvalg 1 og 2 ble stilt oppfølgings spørsmål som nå blir presentert.

Oppfølgings spørsmål til delutvalg

Delutvalg 1 og 2 har vært gjennom det vi kan kalle en klageprosess, da de enten har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning for deres barn. Det var ønskelig å få et innblikk i deres opplevelser av prosessen rundt en klage. Delutvalg 1 og 2 ble derfor bedt om å gradere påstander om klageprosessen fra 1 Helt uenig til 5 Svært enig. Delutvalget ble gitt fem påstander om klageprosessen.

Den første påstanden var om de fikk hjelp til å skrive en klage. Den andre påstanden var hvordan de opplevde informasjon. Den tredje påstanden handlet om tro på at klagen skulle få medhold. Den fjerde og femte påstanden handlet om samarbeidet med skolen og PP-tjenesten.

Delutvalg 1 – Ja, har klaget

Delutvalg 1 som består av 23 respondenter har oppgitt å ha klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning. I tabell 4.2 nedenfor kan vi se svar fordelt på prosent hva respondentene svarer på påstandene om klageprosessen på enkeltvedtak. Hele 82.6 prosent av respondentene oppgir at de er helt uenig eller litt uenig i påstanden *Fikk hjelp til å skrive klage*. I påstanden *Samarbeidet med skolen gjorde det lettere å klage* oppgir 69.6 prosent av respondentene at de er helt uenig eller litt uenig i påstanden. I *For tidkrevende til å gjennomføre en klage* oppgir 73.9 prosent av respondentene at de er svært enig eller ganske enig i påstanden. I påstanden *Det var god informasjon om hvordan jeg skal klage på enkeltvedtak* oppgir 69.6 prosent av respondentene at de er helt uenig eller litt uenig i påstanden.

Delutvalg 1 - Ja, har klaget

Hvordan stemmer disse påstandene om en klageprosess?	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Jeg fikk hjelp til å skrive en klage *	73,9 %	8,7 %	8,7 %	0,0 %	8,7 %	0,0 %
Det er god informasjon om hvordan jeg skal klage på enkeltvedtak. *	43,5 %	26,1 %	8,7 %	17,4 %	4,3 %	0,0 %
Det krever mye tid å klage *	8,7 %	8,7 %	8,7 %	17,4 %	56,5 %	0,0 %
Jeg hadde tro på at min klage ville få medhold *	4,3 %	0,0 %	17,4 %	43,5 %	30,4 %	4,3 %
Samarbeid med skolen gjorde det lettere å klage *	52,2 %	17,4 %	21,7 %	4,3 %	4,3 %	0,0 %
Samarbeid med PPT gjorde det lettere å klage *	30,4 %	13,0 %	30,4 %	13,0 %	8,7 %	4,3 %

Tabell 4.2 Delutvalg 1 om klageprosessen

Delutvalg 2 – Vurdert, men ikke klaget

Delutvalg 2 består av 28 respondenter, dette er respondenter som har vurdert å klage, men ikke gjort det. I tabell 4.3 på neste side kan vi se svar fordelt på prosent om hva respondentene svarer på de samme påstandene, bare formulert på en annen måte, om prosessen rundt en eventuell klage på enkeltvedtak. I påstanden *Samarbeidet med skolen gjorde det vanskelig å klage* oppgir 60.7 prosent av respondentene seg svært enig eller ganske enig i påstanden. I *For tidkrevende til å gjennomføre en klage* oppgir 71.4 prosent av respondentene at de er svært enig eller ganske enig. I *Det var for lite informasjon* oppgir 64.3 prosent av respondentene at de er svært enig eller ganske enig.

Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget

Hvordan stemmer disse påstandene om bakgrunnen til at du valgte å ikke klage?	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Jeg fikk ingen hjelp til å skrive en klage	25,0 %	0,0 %	35,7 %	21,4 %	17,9 %	0,0 %
Det var for lite informasjon	3,6 %	14,3 %	17,9 %	28,6 %	35,7 %	0,0 %
Det var for tidskrevende til å gjennomføre en klageprosess	14,3 %	0,0 %	14,3 %	35,7 %	35,7 %	0,0 %
Hadde ingen tro på at min klage skulle få medhold	10,7 %	3,6 %	28,6 %	32,1 %	25,0 %	0,0 %
Samarbeid med skolen gjorde det vanskelig for meg å klage	10,7 %	10,7 %	17,9 %	28,6 %	32,1 %	0,0 %
Samarbeid med PPT gjorde det vanskelig for meg å klage	28,6 %	7,1 %	28,6 %	14,3 %	17,9 %	3,6 %

Tabell 4.3 Delutvalg 2 om klageprosessen

Åpne kommentarer fra delutvalgene

Delutvalg 1 og 2 fikk også muligheten til å kommentere klageprosessen eller annet i en åpen del av spørreskjema. En beskriver fremgangsmåten for å skaffe informasjon og hjelp. «*Har klaget til både kommunen og fylkesmannen. Informasjon, tips og råd har jeg fått fra nasjonale fagmiljøer/kompetansesentre, fra lovverket og fra lukkede interessegrupper på sosiale medier.*»

En annen opplever at steget for å klage på enkeltvedtak ble for stort. «*Vurderte lenge å klage, men følte terskelen ble for høy.*»

Beskrivelsen av å føle seg alene mot de forskjellige instansene. «*Fordi alle instansene jobber for samme kommune, skole, ppt, bup, psykisk helse etc, de tørr ikke å si hverandre imot. Føler oss alene mot alle disse instansene som ikke tørr å si hva de egentlig mener.*»

Noen opplever også et godt samarbeidsklima. «*Har vurdert å klage, men ikke gjort det enda fordi at skolen er veldig åpne for å prøve våre (foreldres) forslag og vi prøver sammen å finne ut hvordan det er best at ting blir gjort på. Samarbeidet er meget godt.*»

En beskriver hvor mye krefter som blir brukt for barnet deres. *«Etter mange års kamp for å få hjelp og støtte, og nå endelig har fått vedtak om spes.ped samt full oppdekking av assistent, så vil man bare ha ro. Man er utslitt av å kjempe for barnet sitt. Kanskje til neste år kan man ta opp ballen og kreve faktisk spesialundervisning og ikke bare «oppbevaring».»*

Dette er kun enkeltsitater hentet fra det åpne kommentarfeltet i spørreskjema som delutvalgene gjennomgikk. De vil kun representere enkelttilfeller og er ikke generaliserende, men noe av det som blir trukket frem i kommentarene finner vi også igjen i resultatene som blir presentert. Som for eksempel tilgang på informasjon og opplevelsen av en tidkrevende prosess.

4.2 Presentasjon av resultater for første forskningsspørsmål

Det første forskningsspørsmålet tar for seg samarbeidet mellom skole og hjem. Dersom foresatte ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning kan det være nødvendig å kunne samarbeide eller få støtte i prosessen. I denne delen blir det derfor presentert resultater fra hvordan foresatte opplever samarbeidet med kontaktlærer og skolen som organisasjon knyttet til spesialundervisningen.

Forskningsspørsmål: Hvordan opplever foresatte skole-hjem samarbeidet, og kan foresatte samarbeide med skolen hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Presentasjon av resultater: Samarbeid knyttet til spesialundervisningen

Under temaet samarbeid har respondentene blitt bedt om å svare på ulike påstander, gradert på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (svært enig). Alternativ 6 (vet ikke) er holdt utenfor analysen i tabell 4.4 og tabell 4.6. I tabell 4.4 er foresattes opplevelse av samarbeid med kontaktlærer målt, og i tabell 4.6 er en oversikt av samarbeidet med skolen som organisasjon. I tabellene presenteres en oversikt over totalt avgitte svar (N), gjennomsnittssvar (M), standardavvik (SD), minimumssvar (Min), maksimumssvar (Max) og Cronbach's alfa. Cronbach's alfa er et statistisk mål på den interne konsistensen til en empirisk måling av et begrep. Det opereres som oftest med 0.7 som et minimumskrav for god intern konsistens (Eikemo & Clausen, 2020, s.271). Standardavvik gir oss en indikasjon på spredningen av svarene respondentene gir. Et standardavvik rundt 1 forteller oss at det er stor enighet blant respondentene, mens et standardavvik rundt 2 eller mer betyr at det er stor spredning i svarene (Eikemo & Clausen, 2020, s.271).

Respondentene ble presentert fem like påstander om opplevelsen av samarbeid med kontaktlærer og skolen som organisasjon.

- Kontaktlærer/skolen som org. samarbeider godt med deg som foresatt?
- Kontaktlærer/skolen som org. samarbeid fører til at dine synspunkter blir hørt?
- Kontaktlærer/skolen som org. samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?
- Kontaktlærer/skolen som org. samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)?
- Kontaktlærer/skolen som org. kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?

Resultatene for opplevelsen av samarbeid med kontaktlærer og skolen som organisasjon blir videre presentert.

Samarbeid med kontaktlærere

Totalt avgitte svar (N) varierer på de ulike påstandene, da svaralternativ «Vet ikke» er holdt utenfor. Tabell 4.4 viser at gjennomsnittssvar (M) er over 3.0 på samtlige av påstandene når det gjelder samarbeid med kontaktlærere. Noe som indikerer at foresatte jevnt over har en positiv opplevelse av samarbeidet med kontaktlærere. Standardavvik (SD) ligger godt under 1.5 på alle påstandene, noe som indikerer en viss enighet blant respondentene. Med en Cronbachs alfa på .937 er den indre konsistensen god.

Samarbeid med kontaktlærere					
Påstand	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Kontaktlærer samarbeider godt med deg som foresatt?	119	1	5	3,75	1,335
Kontaktlærer samarbeid fører til at dine synspunkter blir hørt?	119	1	5	3,58	1,324
Kontaktlærer samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?	115	1	5	3,35	1,402
Kontaktlærer samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)?	109	1	5	3,48	1,288
Kontaktlærer kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?	110	1	5	3,16	1,431

Tabell 4.4 Samarbeid med kontaktlærere

Cronbach's alpha 0,937

Nedenfor vises oversikt over påstandene, samt prosentfordeling på avgitte svar. 64.2 prosent av respondentene oppgir at de er ganske eller svært enig i at kontaktlærer samarbeider godt med foresatte. Over 50 prosent rapporterer at de er ganske eller svært enig i at samarbeidet med kontaktlærer fører til at deres synspunkter blir hørt, kontaktlærer samarbeider godt om spesialundervisningen og med andre involverte instanser.

Samarbeid med kontaktlærere

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..kontaktlærer samarbeider godt med deg som foresatt? *	8,3 %	13,3 %	13,3 %	24,2 %	40,0 %	0,8 %
..kontaktlærers samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt? *	10,0 %	12,5 %	18,3 %	26,7 %	31,7 %	0,8 %
..kontaktlærer samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet? *	14,2 %	15,8 %	12,5 %	29,2 %	24,2 %	4,2 %
..kontaktlærer samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)? *	9,2 %	12,5 %	18,3 %	27,5 %	23,3 %	9,2 %
..kontaktlærer kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen? *	19,2 %	10,0 %	18,3 %	25,0 %	19,2 %	8,3 %

Tabell 4.5 Samarbeid med kontaktlærere, oversikt prosent

Samarbeid med skolen som organisasjon

De foresatte blir presentert de samme påstandene om samarbeidet med skolen som organisasjon, som blir beskrevet i tabell 4.6 nedenfor.

Samarbeid med skolen som organisasjon					
Påstand	N	Min	Max	M	SD
Skolen som organisasjon samarbeider godt med deg som foresatt?	120	1	5	2,94	1,416
Skolen som organisasjon bidrar til at dine synspunkter blir hørt?	118	1	5	3	1,438
Skolen som organisasjon samarbeider godt om spesialundervisningen?	116	1	5	2,99	1,442
Skolen som organisasjon samarbeider godt med andre involverte instanser?	109	1	5	3,24	1,269
Skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?	111	1	5	2,77	1,401

Tabell 4.6 Samarbeid med skolen som organisasjon

Cronbach's alpha 0,947

Her vil totalt avgitte svar (N) variere da svaralternativ Vet ikke er holdt utenfor. Vi kan se at gjennomsnittssvar (M) ligger i området rundt 3,0, med påstand om skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye med spesialundervisningen med lavest gjennomsnittssvar på 2,77. Standardavvik (SD) er noe høyere her sammenlignet med samarbeidet med kontaktlærer, men samtlige av påstandene er fortsatt under 1,5. Cronbachs alfa ligger på 0,947, noe som gjør den indre konsistensen tilfredsstillende.

Nedenfor vises oversikt over påstandene, samt prosentfordelingen på avgitte svar. Vi kan blant annet lese at en overvekt av respondentene, 48,3 prosent, sier seg enig i at skolen som organisasjon samarbeider godt med andre instanser og 44,1 prosent av respondentene er uenig i at skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye om spesialundervisningen.

Samarbeid med skolen som organisasjon						
	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..skolen som organisasjon samarbeider godt med deg som foresatt?	21,7 %	20,8 %	15,8 %	25,0 %	16,7 %	0,0 %
..skolen som organisasjons bidrar til at dine synspunkter som foresatt blir hørt?	22,5 %	16,7 %	14,2 %	28,3 %	16,7 %	1,7 %
..skolen som organisasjon samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?	20,8 %	20,0 %	12,5 %	25,8 %	17,5 %	3,3 %
..skolen som organisasjon samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, BUP, barnevern)	12,5 %	14,2 %	15,8 %	35,8 %	12,5 %	9,2 %
..skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?	23,3 %	20,8 %	15,0 %	20,8 %	12,5 %	7,5 %

Tabell 4.7 Samarbeid med skolen som organisasjon, oversikt prosent

Kommentarer fra foresatte

Det ble avslutningsvis gitt mulighet for alle respondentene til å gi en åpen kommentar. De vil kun representere enkelttilfeller og er ikke generaliserende, men noe av det som blir trukket frem i kommentarene finner vi også igjen i resultatene som blir presentert.

Nedenfor gjengis tre kommentarer som omhandler samarbeid med kontaktlærer og skolen.

«Lærer og spes. ped er flinke, dette hjelper lite nå spes. ped ikke blir hørt og ikke har kontakt med meg. Kontaktlærer gjør alt og mer til for at min sønn skal ha det bra og for å prøve å tilrettelegge. Skolen innrømmer ikke at de trenger "hjelp" utenifra og melder ikke ifra om at de kanskje kommer til kort enkelte ganger. Rektor, skolekontor og ppt vil gjøre alt/klare alt selv.. Uten samarbeid med verken lærer eller forelder.» (Kommentar fra foresatt).

«Samarbeid med skolen er svært vanskelig. Ny rektor ved skolen, som overkjører alle som kjenner barnet godt. Det store målet til rektor er at barnet skal være i klasserommet på lik linje med de andre elevene. Rektor overkjører også kontaktlærer og assistent, mst og mor. Rektor har dårlig kunnskap om konflikthåndtering, adferd som utfordrer og generelt ADHD.» (Kommentar fra foresatt).

«Det hjelper lite å klage når man er redd for hvilke represalier det vil gi. PPT og skole samarbeider så tett at de virker som «venner». De sier de er på barnets side men egentlig er de på hverandres side og så kommer jeg inn fra sidelinjen og klager, syter og krever resultater.» (Kommentar fra foresatt).

Resultatene i tabell 4.4 og 4.6 viser at samarbeid med kontaktlærer har høyere gjennomsnittssvar (M) på samtlige av påstandene enn sammenlignet med skolen som organisasjon. Noe som indikerer at foresatte opplever et bedre samarbeid med kontaktlærer. Dette illustreres godt i kommentarene fra foresatte vist ovenfor. Her beskrives det som kan tolkes som et tett samarbeid med lærer og spes.ped lærer, men hvor et samarbeid med rektor og ledelse i skolen oppleves som vanskelig.

4.3 Presentasjon av resultater for andre forskningsspørsmål

Det andre forskningsspørsmålet omfatter foresattes opplevelse av informasjon fra skolen. I denne delen blir det derfor presentert resultater om foresattes opplevelser av informasjon om klagemuligheter og informasjon fra skolen.

Forskningsspørsmål: Hvordan opplever foresatte informasjon fra skolen, og får de tilfredsstillende informasjon om klagerettigheter på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Presentasjon av resultater: Opplevelsen av informasjon om klagemuligheter

Tabell 4.8 viser at på spørsmål om det generelt oppleves å motta tilstrekkelig informasjon om muligheten til å klage på enkeltvedtak, svarer 46 prosent at de anser informasjonen som tilstrekkelig, 48 prosent opplever å ha fått for lite informasjon, mens 5 prosent vet ikke. Nær halvparten av det totale utvalget på 120 respondenter mener altså at de får for lite informasjon om deres muligheter til å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Opplever du tilstrekkelig informasjon om din mulighet til å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Ja, jeg anser informasjonen som tilstrekkelig	46,67 %
Nei, jeg har fått for lite informasjon	48,33 %
Vet ikke	5,00 %

Tabell 4.8 Totalopplevelse, informasjon om mulighet til å klage

Som nevnt tidligere ble respondentene spurt om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette utgjør delutvalg 1 og 2. Ut fra spørsmålet om informasjon om klagemuligheter og spørsmålet om klage, kan vi lage en krysstabell for å se på eventuelle forskjeller i opplevelsen av informasjon mellom delutvalgene og resten av respondentene. Tabell 4.9 på neste side viser en oversikt over hva de ulike respondentene svarte.

		Opplever du tilstrekkelig informasjon om din mulighet til å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?			Totalt
		Ja, jeg anser informasjonen som tilstrekkelig	Nei, jeg har fått for lite informasjon	Vet ikke	
Har du klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?	Ja, jeg har klaget	6,70 %	11,70 %	0,80 %	19,20 %
	Ja, jeg har vurdert å klage, men ikke gjort det	5,60 %	16,70 %	0,80 %	23,30 %
	Nei	33,30 %	18,30 %	2,50 %	54,20 %
	Vet ikke	0,80 %	1,70 %	0,80 %	3,30 %
	Totalt	46,70 %	48,30 %	5,00 %	100,00 %

Tabell 4.9 Krysstabell, informasjon og klage

I tabell 4.9 kommer det frem at blant delutvalg 1 som har klaget (farget grønt) opplever en større prosentandel i gruppen for lite informasjon. Blant delutvalg 2 som har vurdert å klage (farget grått) oppgir også en større prosentandel å ha mottatt for liten informasjon. Blant respondentene som har svart Nei på spørsmål om klage (farget rødt) anser en større prosentandel å ha mottatt tilstrekkelig med informasjon. Respondentene som har svart Nei er den eneste av gruppene hvor det er en overvekt som opplever tilstrekkelig med informasjon om muligheten til å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette viser at delutvalgene som har gjennomgått en klageprosess opplever for dårlig informasjon om deres muligheter til å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Presentasjon av resultater: Informasjon fra skole

For å kunne kartlegge opplevelsen av informasjon fra skolen til foresatte knyttet til spesialundervisningen og deres rettigheter, ble respondentene bedt om å svare på i hvilken grad de opplever tilstrekkelig informasjon på fire påstander. Spørsmålene og svaralternativene er formulert slik at respondentene gir svar på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (svært enig). Alternativ 6 (vet ikke) er holdt utenfor analysen. Respondentene ble presentert følgende fire påstander om opplevelsen av informasjon fra skolen.

- Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer?
- Tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisning?
- Tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter?
- Tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter?

I tabell 4.10 presenteres en oversikt over totalt avgitte svar (N), gjennomsnittssvar (M), standardavvik (SD), minimumssvar (Min), maksimumssvar (Max) og Cronbachs alfa. Cronbachs alfa er et statistisk mål på den interne konsistensen til en empirisk måling av et begrep. Vi opererer som oftest med 0,7 som et minimumskrav for god intern konsistens (Eikemo og Clausen 2020, s.271). Standardavvik (SD) gir oss en indikasjon på spredningen av svarene respondentene gir. Et standardavvik rundt 1 forteller oss at det er stor enighet blant respondentene, mens et standardavvik rundt 2 eller mer betyr at det er stor spredning i svarene og større uenighet (Eikemo og Clausen 2020, s.271).

Informasjon fra skole					
Opplever du..	N	Min	Max	M	SD
Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer?	119	1	5	3,18	1,455
Tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisning?	119	1	5	2,68	1,455
Tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter?	118	1	5	2,24	1,363
Tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter?	118	1	5	2,11	1,319
Tabell 4.10 Informasjon fra skole	Cronbach's alpha 0,886				

I resultatene som kommer frem i tabell 4.10 viser en Cronbach's alfa godt over minimumskravet på 0,7, med en Cronbach's alfa på 0,886. Vi kan også lese av standardavvik (SD) i tabellen. Den viser at standardavviket ligger under 1,5 på alle svarene, med størst enighet blant respondentene når det gjelder informasjon om klagerettigheter på 1,3 standardavvik.

Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer: Denne påstanden er eneste variabel med gjennomsnittssvar (M) over 3. Dette indikerer at flertallet av respondentene er positive til informasjonen gitt av skolen på dette området.

Tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisning: Her ligger gjennomsnittssvar (M) noe lavere, på 2,68. Noe som tilsier at respondentene opplever dårligere informasjon på dette området.

Tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter og Tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter: Disse påstandene har lavest gjennomsnittssvar (M) blant de ulike påstandene, med 2,24 og 2,11. Resultatene tilsier at blant de ulike påstandene er det her informasjonen fra skolen oppleves som dårligst.

Tabell 4.11 viser prosentfordelingen av hvordan respondentene rangerer informasjon fra skolen. Resultatene viser at 53,3 prosent er ganske eller svært enig i å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om barnets vansker. 63,3 prosent sier seg helt eller litt uenig i tilstrekkelig informasjon om barnets rettigheter, og 68,3 prosent av respondentene sier seg helt eller litt uenig i å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter fra skolen.

Informasjon fra skolen - Opplever du..

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..tilstrekkelig informasjon om barnets vansker?	20,0 %	15,8 %	10,0 %	32,5 %	20,8 %	0,8 %
..tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisningen?	30,0 %	20,8 %	13,3 %	20,8 %	14,2 %	0,8 %
..tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter?	42,5 %	20,8 %	12,5 %	14,2 %	8,3 %	1,7 %
..tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter?	45,8 %	22,5 %	10,8 %	11,7 %	7,5 %	1,7 %

Tabell 4.11 Informasjon fra skole, oversikt prosent

Kommentar fra foresatt

Det ble avslutningsvis gitt mulighet for alle respondentene til å gi en åpen kommentar. De vil kun representere enkelttilfeller og er ikke generaliserende. En kommenterer at det er vanskelig å finne korrekt informasjon.. *«Har ikke klaget. Men ønsker. Opplever lite støtte for dette også. Opplever at man står alene i slike situasjoner og det er svært krevende å starte på en slik prosess alene, finne korrekt informasjon og å vite om man klarer å gå gjennom enda en runde.»* (Kommentar fra foresatt).

I kommentaren fra foresatte kommer det frem at det er et ønske å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning, men at tilgang på blant annet informasjon er utfordrende. I spørreundersøkelsen er det også påstanden om informasjon om klagerettigheter som respondentene opplever som mest negativ.

4.4 Presentasjon av resultater for tredje forskningsspørsmål

Pedagogisk-psykologisk tjeneste samarbeider tett med både foresatte og skolen. For å sammenligne foresattes opplevelser ble respondentene bedt om å svare på de samme påstandene om PP-tjenesten som skolen.

Forskningsspørsmål: Hvordan opplever foresatte samarbeid og informasjon med PP-tjenesten, og kan foresatte samarbeide med PP-tjenesten hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Spørsmålene og svaralternativene er formulert slik at respondentene gir svar på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (svært enig). Alternativ 6 (vet ikke) er holdt utenfor analysen. I tabell 4.12 og 4.14 presenteres en oversikt over totalt avgitte svar (N), gjennomsnittssvar (M), standardavvik (SD), minimumssvar (Min), maksimumssvar (Max) og Cronbach's alfa. Vi opererer som oftest med 0,7 som et minimumskrav for god intern konsistens (Eikemo og Clausen 2020, s.271). Vi kan også lese av standardavvik (SD) i tabellene. Standardavvik gir oss en indikasjon på spredningen av svarene respondentene gir. Et standardavvik rundt 1 forteller oss at det er stor enighet blant respondentene, mens et standardavvik rundt 2 eller mer betyr at det er stor spredning i svarene og større uenighet (Eikemo og Clausen 2020, s.271).

Presentasjon av resultater: Informasjon fra PP-tjenesten

Når det gjelder informasjon fra PP-tjenesten ble respondentene stilt i de samme påstandene som gjaldt ved informasjon fra skolen. Spørsmålene og svaralternativene er formulert slik at respondentene gir svar på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (svært enig). Alternativ 6 (vet ikke) er holdt utenfor analysen i tabell 4.12. Respondentene ble presentert følgende fire påstander om opplevelsen av informasjon fra PP-tjenesten.

- Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer?
- Tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisning?
- Tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter?
- Tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter?

Informasjon fra PP-tjenesten

Opplever du..	N	Min	Max	M	SD
Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer?	119	1	5	3,3	1,299
Tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisning?	120	1	5	2,67	1,42
Tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter?	119	1	5	2,55	1,319
Tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter?	117	1	5	2,39	1,345

Tabell 4.12 Informasjon fra PP-tjenesten

Cronbach's alpha 0,882

I resultatene som kommer frem i tabell 4.12 viser en Cronbach's alfa godt over minimumskravet på 0,7, med en Cronbach's alfa på 0,882. Standardavviket (SD) ligger under 1,5 på alle svarene, med størst enighet blant respondentene når det gjelder informasjon om barnets vansker med et standardavvik på 1,299.

Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker er også den påstanden med høyest gjennomsnittssvar (M) med 3,30. Til sammenligning viser resultatene at påstandene som omhandler informasjon om rettigheter og klagerettigheter har lavest gjennomsnittssvar (M) på henholdsvis 2,55 og 2,39.

Nedenfor i tabell 4.13 kan vi se prosentfordelingen på avgitte svar for påstandene for informasjon fra PP-tjenesten. Over 50 prosent oppgir å være ganske eller svært enig i å motta tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer. Mens 56,7 prosent er helt eller litt uenig i å motta tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter fra PP-tjenesten.

Informasjon fra PP-tjenesten - Opplever du..

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer? *	10,8 %	19,2 %	19,2 %	29,2 %	20,8 %	0,8 %
..tilstrekkelig informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisningen? *	22,5 %	23,3 %	15,8 %	21,7 %	16,7 %	0,0 %
..tilstrekkelig informasjon om ditt barns rettigheter? *	30,0 %	19,2 %	23,3 %	18,3 %	8,3 %	0,8 %
..tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter? *	35,0 %	21,7 %	16,7 %	15,8 %	8,3 %	2,5 %

Tabell 4.13 Informasjon fra PP-tjenesten, oversikt prosent

Samarbeid med PP-tjenesten

Når det gjelder samarbeid med PP-tjenesten ble respondentene stilt i de samme påstandene som gjaldt ved samarbeid med kontaktlærer og med skolen som organisasjon. Spørsmålene og svaralternativene er formulert slik at respondentene gir svar på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (svært enig). Alternativ 6 (vet ikke) er holdt utenfor analysen i tabell 4.14. Respondentene ble presentert følgende fem påstander om opplevelsen av samarbeid med PP-tjenesten.

- PP-tjenesten samarbeider godt med deg som foresatt?
- PP-tjenesten samarbeid fører til at dine synspunkter blir hørt?
- PP-tjenesten samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?
- PP-tjenesten samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)?
- PP-tjenesten kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?

Samarbeid med PPT

Påstand	N	Min	Max	M	SD
PP-tjenesten samarbeider godt med deg som foresatt?	118	1	5	3,64	1,217
PP-tjenestens samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt?	115	1	5	3,6	1,255
PP-tjenesten samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?	110	1	5	3,32	1,299
PP-tjenesten samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks skole, barnevern)?	101	1	5	3,62	1,121
PP-tjenesten kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?	107	1	5	3,44	1,382

Cronbach's alpha 0,925

Tabell 4.14 Samarbeid PP-tjenesten

Når det gjelder påstandene om samarbeid med PP-tjenesten kan vi på oversikten i tabell 4.14 se at foresatte sier seg nokså fornøyd med samarbeidet. Samtlige av påstandene har gjennomsnittssvar (M) over 3, og en standardavvik (SD) godt under 1,4. Dette gir en indikasjon på stor enighet blant respondentene. Cronbach's alfa er også tilfredsstillende med en verdi på 0,925.

I tabell 4.15 presenteres en prosentvis oversikt over avgitte svar. 62,5 prosent oppgir at de er ganske eller svært enig i at PP-tjenesten generelt samarbeider godt med deg som foresatt. 60,8 prosent sier seg ganske eller svært enig i at deres synspunkter blir hørt. 46,7 prosent sier seg ganske eller svært enig i at det samarbeides godt om spesialundervisningen. 49,2 prosent sier seg ganske eller svært enig i at PP-tjenesten samarbeider godt med andre instanser. 42,5 prosent sier seg ganske eller svært enig god informasjon om innholdet i spesialundervisningen. 50 prosent sier seg ganske eller svært enig i at PP-tjenesten kan være en samarbeidspartner om man er misfornøyd med spesialundervisningen.

Samarbeid med PP-tjenesten - Opplever du at...

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..PP-tjenesten samarbeider godt med deg som foresatt?	5,8 %	15,8 %	14,2 %	35,0 %	27,5 %	1,7 %
..PP-tjenestens samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt?	5,0 %	20,8 %	9,2 %	33,3 %	27,5 %	4,2 %
..PP-tjenesten samarbeider godt om spesialundervisningen til barnet?	10,8 %	15,0 %	19,2 %	27,5 %	19,2 %	8,3 %
..PP-tjenesten samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks skole, barnevern)?	2,5 %	13,3 %	19,2 %	27,5 %	21,7 %	15,8 %
..PP-tjenesten gir god informasjon om innholdet i spesialundervisningen?	17,5 %	15,0 %	20,0 %	23,3 %	19,2 %	5,0 %
..PP-tjenesten kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?	14,2 %	6,7 %	18,3 %	25,8 %	24,2 %	10,8 %

Tabell 4.15 Samarbeid med PP-tjenesten, oversikt prosent

Saksgangen og forventet hjelp

Respondentene ble også spurt om den spesialpedagogiske saksgangen. Fra tilmelding hos PP-tjenesten til barnet mottar spesialundervisning i skolen. Tabell 4.16 viser en oversikt over oppgitte svar i prosent. Her kan det registreres at to av påstandene skiller seg mer ut enn de andre. At saksgangen tok lang tid, sier 59,2 prosent seg ganske eller svært enig i, mens Saksgangen gjorde at mine synspunkter ble hørt sier 56,7 prosent seg ganske eller svært enig i.

Påstander om saksgangen

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke.
Saksgangen la til rette for godt samarbeid mellom foresatte, skole og PP-tjenesten.	15,0 %	20,8 %	14,2 %	30,0 %	18,3 %	1,7 %
Saksgangen tok lang tid.	9,2 %	20,0 %	10,0 %	20,0 %	39,2 %	1,7 %
Saksgangen var grundig.	8,3 %	15,8 %	20,8 %	30,8 %	20,0 %	4,2 %
Saksgangen var frustrerende.	17,5 %	16,7 %	19,2 %	18,3 %	26,7 %	1,7 %
Saksgangen gjorde at mine synspunkter som foresatt ble hørt.	10,0 %	14,2 %	19,2 %	36,7 %	20,0 %	0,0 %

Tabell 4.16 Saksgangen

Respondentene ble videre spurt om hvor de forventet å få hjelp hvis de skulle klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning. Nedenfor viser tabell 4.17 at den prosentvise oversikten over svarene. 40 prosent og dermed majoriteten av respondentene forventer å få hjelp fra PP-tjenesten hvis de skulle klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Hvis du skulle klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning, hvor forventer du å få hjelp til dette?

	Svar i prosent
Skolen	20,8 %
PPT	40,0 %
Skolehelsetjenesten	0,0 %
Kommune/fylke	29,2 %
Vet ikke	10,0 %

Tabell 4.17 Hjelp til klage

Delutvalg om samarbeid med PP-tjenesten

Som nevnt tidligere ble respondentene ble fordelt på delutvalg 1 og 2, med bakgrunn i om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Når det gjelder samarbeid med PP-tjenesten i en klageprosess, viser tabell 4.18 at 43,3 prosent av respondentene i delutvalg 1 sier seg helt eller litt uenig i at samarbeidet med PP-tjenesten gjorde det lettere å klage. Til sammenligning svarte delutvalg 2 mere spredt.

Delutvalg 1 - Ja, har klaget

Hvordan stemmer disse påstandene om en klageprosess?	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Samarbeid med PPT gjorde det lettere å klage	30,4 %	13,0 %	30,4 %	13,0 %	8,7 %	4,3 %

Delutvalgt 2 - Vurdert, men ikke klaget

Samarbeid med PPT gjorde det vanskelig for meg å klage	28,6 %	7,1 %	28,6 %	14,3 %	17,9 %	3,6 %

Tabell 4.18 Klage og samarbeid med PP-tjenesten

4.5 Avslutning av resultatgjennomgang

Det har i resultatkapittelet blitt presentert resultater knyttet til oppgavens tre forskningsspørsmål, og blitt kjent med resultatene fra de ulike delutvalgene. Hvor delutvalg 1 er de som har klaget og delutvalg 2 er de som har vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Det ble gjennomført deskriptiv analyse av de innsamlede data, hvor resultatene har blitt presentert med tabeller og beskrivende tekst. Med dette avsluttes resultatgjennomgangen, og oppgaven vil videre diskutere forskningsspørsmålene i lys av resultatene som er blitt presentert og relevant teori.

5.0 Diskusjon av forskningsspørsmål

I foregående kapittel ble resultater fra spørreundersøkelsen presentert. I dette kapitlet vil resultatene bli drøftet i lys av forskningsspørsmålene.

5.1 Hvordan opplever foresatte skole-hjem samarbeidet, og kan foresatte samarbeide med skolen hvis de ønsker på klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Hensikten med denne studien har vært å se om det er forhold i samarbeidet mellom skole og hjem som kan påvirke en eventuell klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Det første forskningsspørsmålet tar derfor for seg foresattes opplevelse av muligheten til å samarbeide med skolen hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Opplæringslovens formålsparagraf § 1-1 gir skolen et samfunnsmandat, hvor samarbeid og forståelse med hjemmet står sentralt. Dette samarbeidet må funderes på en forståelse for de ulike rollene de spiller i barnets liv. Begge parter må legge til grunn gjensidig respekt og forståelse, hvor barnets beste alltid skal være fokus (Thoresen, 2019, s.21). Skolen skal som opplæringsloven tilsier, legge til rette for et godt samarbeid med foresatte.

I Bæcks forskning om foreldresamarbeid sa over 50 prosent av foresatte seg enig i at de hadde god kontakt med læreren, mens 22 prosent sa seg uenig (Bæck, 2007, s.82). I denne oppgavens undersøkelse er det brukt noen andre begreper, men vi kan se like tendenser. Ved påstand om kontaktlærer samarbeider godt med deg som foresatt sier over 60 prosent seg ganske eller helt enig, mens 21 prosent sier seg litt eller helt uenig. Noe som er påfallende likt resultatene i Bæcks survey.

I kategorien *samarbeid med kontaktlærer* gir alle de ulike indikatorer et gjennomsnittssvar (M) over 3. Noe som gir uttrykk for at de fleste foresatte har en positiv opplevelse av samarbeidet med kontaktlærer. I kategorien *samarbeid med skolen som organisasjon* ble de foresatte spurt om de samme påstandene. Det kom frem at skolen som organisasjon oppleves som vanskeligere å samarbeide med i motsetning til kontaktlærer. Gjennomsnittssvar (M) på de ulike indikatorene ligger stort sett under 3.

Når det gjelder om kontaktlærer eller skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye om spesialundervisningen, ser vi like tendenser her. Flertallet, 44,2 prosent, av respondentene sier seg ganske eller svært enig i at kontaktlærer kan være en samarbeidspartner. Mens flertallet, 44,1 prosent, av respondentene er uenig i at skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye om spesialundervisningen.

Delutvalg om samarbeid

Som nevnt tidligere ble respondentene spurt om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. 23 av respondentene svarte at de har klaget, mens 28 av respondentene svarte at de har vurdert å klage, men ikke gjort det. Dette utvalget har blitt kalt delutvalg 1 (har klaget) og delutvalg 2 (vurdert, men ikke klaget). Bakgrunnen for oppdelingen av respondentene var å få et større innblikk i opplevelsene til foresatte som har vært gjennom en klageprosess.

Delutvalg 1 - Ja, har klaget

Hvordan stemmer disse påstandene om en klageprosess?	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Samarbeid med skolen gjorde det lettere å klage	52,2 %	17,4 %	21,7 %	4,3 %	4,3 %	0,0 %

Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget

Samarbeid med skolen gjorde det vanskelig for meg å klage *	10,7 %	10,7 %	17,9 %	28,6 %	32,1 %	0,0 %

Tabell 5.1 Delutvalg om samarbeid og klage

Vi kan se i tabell 5.1 at på påstand om Samarbeid med skolen gjorde det lettere å klage, sier 69,6 prosent av respondentene fra delutvalg 1 seg helt eller litt uenig. Mens 60,7 prosent av respondentene fra delutvalg 2 sier seg ganske eller svært enig i at samarbeidet med skolen gjorde det vanskelig å klage. Totalinntrykket blant delutvalget er at samarbeidet med skolen gjør det vanskelig å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Påstand	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig
Skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?					
Delutvalg 1 - Ja, har klaget	52,4 %	14,2 %	4,7 %	14,2 %	14,2 %
Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget	44,4 %	18,5 %	22,3 %	11,1 %	3,7 %
Kontaktlærer kan være en samarbeidspartner hvis du er misfornøyd med spesialundervisningen?					
Delutvalg 1 - Ja, har klaget	27,2 %	13,6 %	22,7 %	22,7 %	13,6 %
Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget	38,4 %	11,5 %	19,2 %	27,0 %	3,8 %

Tabell 5.2 Delutvalg om samarbeid med skolen som organisasjon og kontaktlærer

Delutvalget har vært gjennom en klageprosess, og har enten klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak. Om vi sammenligner foresattes samarbeid med skolen som organisasjon og kontaktlærer når det gjelder misnøye om spesialundervisningen, kan vi i tabell 5.2 se at samarbeidet med kontaktlærer fremstår bedre. Blant delutvalg 1 sier 66,6 prosent seg uenig i at skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye, mens 40,8 prosent sier seg uenig i samme påstand om kontaktlærer. Blant delutvalg 2 sier 62,9 prosent seg uenig i at skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye, mens 49,9 prosent sier seg uenig i samme påstand om kontaktlærer. Resultatene fra undersøkelsen viser at delutvalget har samme oppfattelse som resten av respondentene når det gjelder samarbeidet med kontaktlærer og samarbeidet med skolen som organisasjon. Der kontaktlærer oppleves som en bedre samarbeidspartner enn skolen som organisasjon.

Det er naturlig å tenke at kontaktlærer oppleves som en bedre samarbeidspartner enn skolen som organisasjon, all den tid kontaktlærer og foresatte vil ha en annen relasjon enn hva en kan forvente av foresatte og skolen som organisasjon. Dette kommer også frem i evalueringen av spesialundervisning i Østre Toten. Hvor de så på samarbeidet mellom skole og hjem. I rapporten ser vi at skolen som organisasjon, med spesialpedagogisk koordinator og rektor, deltar i det formelle samarbeidet. Som ansvarsgruppemøter og utviklingssamtaler. Mens kontaktlærer gjerne blir ansvarlig for det uformelle samarbeidet, med telefonsamtaler og sporadisk kontakt (Aasen et al., 2010, s.55). Samarbeid med skolen kan vi derfor se på som to ulike samarbeid. Hvor kontaktlærer har en skolehverdagslig kontakt med foresatte og skaper en relasjon deretter, mens skolen som organisasjon står for det mer formelle samarbeidet.

I den åpne delen i spørreundersøkelsen kom det inn en kommentar som kan visualisere foresattes opplevelse av nettopp dette.

«Kontaktlærer gjør alt og mer til for at min sønn skal ha det bra og for å prøve å tilrettelegge. Skolen innrømmer ikke at de trenger "hjelp" utenifra og melder ikke ifra om at de kanskje kommer til kort enkelte ganger. Rektor, skolekontor og ppt vil gjøre alt/klare alt selv.. Uten samarbeid med verken lærer eller forelder.» (Kommentar fra foresatt i undersøkelsen).

Den foresatte beskriver her et godt samarbeid med lærer, men opplever samarbeidet med skolen som organisasjon som vanskelig.

Med utgangspunkt i kommentaren og resultatene fra undersøkelsen, er det interessant å diskutere ulike teorier for samhandling. Habermas (2010, s.137) skriver i sine teorier, om to ulike handlingsplaner for samhandling. Strategisk handling og kommunikativ handling. Det kan tenkes at i relasjonen *lærer-foresatt* benyttes i større grad en kommunikativ handling. En handling som er forståelsesorientert og søker felles forståelse. En lignende form for samhandling beskriver Davis (1999, s.10) i sine premisser for samarbeid. Han bruker begrepet partnerskap om samarbeidet, hvor lærer må se på foresatte som partnere med en felles målsetting. I relasjonen *skolen som organisasjon-foresatt* kan det tenkes at det i større grad benyttes en strategisk handling, som Habermas (2010, s.137) beskriver. En handling som har til hensikt at den som lytter skal innrette seg etter aktørens ønske. En lignende form for samhandling beskriver også Reite (2018, s.58) i *ekspertmodellen*. Der den profesjonelle ser på seg selv som ekspert, og ser på det som sin oppgave å løse problemene og legger lite vekt på foresattes synspunkter.

Det er flere i undersøkelsen som oppgir å ha et godt samarbeid med skolen og da spesielt gjennom kontaktlærer. Men resultatene i denne studien viser at flertallet av foresatte opplever skolen som vanskelig å samarbeide med når det er misnøye om spesialundervisningen. Dette kommer også tydelig frem hos delutvalget som har gått gjennom en klageprosess. På direkte spørsmål om skolen kan være en samarbeidspartner hvis man ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning, sier over 60 prosent seg uenig.

I neste del gjøres det en gjennomgang av hvordan foresatte opplever informasjon om spesialundervisningen og klagerettigheter.

5.2 Hvordan opplever foresatte informasjon om spesialundervisningen og klagerettigheter på enkeltvedtak om spesialundervisning?

I forlengelse av hvordan samarbeidet med skolen oppleves av foresatte, står også foresattes opplevelse av tilgang på informasjon og forståelse av rettigheter sentralt for å besvare oppgavens problemstilling. I det andre forskningsspørsmålet drøftes derfor dette.

Ved utarbeidelse av enkeltvedtak må forskriftene i forvaltningsloven følges.

Forvaltningsloven § 17 pålegger forvaltningen ved behandling av alle enkeltvedtak å sikre seg at saken er så godt opplyst som mulig før et vedtak treffes. Forvaltningen plikter også til å ta imot informasjon fra aktuelle parter, og selv undersøke saken så godt som mulig. Ved mindreårige parter skal man påse at de også er gitt mulighet til å uttrykke sitt syn på saken. Videre gir Forvaltningsloven § 18 partens rett til adgang og til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Retten til innsyn i dokumenter gjelder også etter det er truffet vedtak i saken. Forvaltningsloven § 27 sier at vedtaket skal inneholde opplysninger om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere framgangsmåten ved klage. Parten har også krav til å få veiledning om klagerett, saksbehandlingsregler og andre regler av betydning (Forvaltningsloven 1970, lovdata.no).

Forvaltningsloven gjelder for den som er forvalter av vedtaket. Vi vet at det kan være ulik praksis i kommunene for hvem som fatter enkeltvedtak om spesialundervisning, men at det ofte blir delegert til rektor på hver enkelt skole. Når det gjelder informasjon vil derfor forvalter ha plikt til å innhente informasjon, gi informasjon og veilede om klagerett med tanke på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Vi kunne se i resultatene fra spørreundersøkelsen at en overvekt av respondentene var fornøyde med informasjon om barnets vansker. I kategorien om informasjon fra skolen er påstand *Tilstrekkelig informasjon om barnets vansker og utfordringer* er eneste påstand med gjennomsnittssvar (M) over 3. Mens det svares nokså spredt om *informasjon om innhold og gjennomføring av spesialundervisningen*. Når det gjelder ditt barns rettigheter og klagerettigheter ser vi en betydelig opplevelse av for dårlig informasjon fra skolen. Gjennomsnittssvar (M) om informasjon om klagerettigheter er klart lavest. Hele 68,33 prosent av respondentene sa seg helt uenig eller litt uenig i påstanden om de har mottatt tilstrekkelig informasjon fra skolen om klagerettigheter.

Delutvalg om informasjon

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de har klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. 23 av respondentene svarte at de har klaget, mens 28 av respondentene svarte at de har vurdert å klage, men ikke gjort det. Dette utvalget har blitt kalt delutvalg 1 (har klaget) og delutvalg 2 (vurdert, men ikke klaget).

Ved påstanden om det var god informasjon om hvordan man skal klage på enkeltvedtak, sier 69,6 prosent av delutvalg 1 seg helt uenig eller litt uenig.

Delutvalg 1 - Ja, har klaget

Påstand	1 Helt uenig		2 Litt uenig		3 Verken enig eller uenig		4 Ganske enig		5 Svært enig		Vet ikke
Det er god informasjon om hvordan jeg skal klage på enkeltvedtak.	43,5 %	26,1 %	8,7 %	17,4 %	4,3 %	0,0 %					

Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget

Det var for lite informasjon	3,6 %	14,3 %	17,9 %	28,6 %	35,7 %	0,0 %

Tabell 5.3 Delutvalg om informasjon i klageprosessen

Ved påstander om hvorfor delutvalg 2 valgte å ikke klage, sier 64,3 prosent seg ganske enig eller svært enig i at det var for lite informasjon.

Resultatene viser at delutvalget som har vært gjennom en klageprosess har lik oppfattelse av graden av informasjon som resten av respondentene. Delutvalg 1 ble avslutningsvis spurt om de fikk hjelp til å klage, og eventuelt hvem fikk de hjelp fra. Her svarte 69,6 prosent at de ikke fikk noen hjelp. Majoritet av de som klager står derfor alene i prosessen.

Ifølge Forvaltningsloven (Forvaltningsloven 1970), har parten krav på veiledning om klagerett og saksbehandlingsregler. Resultatene fra denne undersøkelsen indikerer at man kan stille spørsmål ved hvorvidt skolene oppfyller Forvaltningslovens krav om slik veiledning.

Det er selvsagt viktig for den enkelte part å være informert om rettighetene man rår over. I situasjoner hvor en part ønsker å klage på enkeltvedtak vil mange kunne tilegne seg nødvendig informasjon på egenhånd, men det behøver heller ikke være tilfellet. Som Welstad (2011, s.100) skriver kan svakere stilte grupper i samfunnet ha større behov for informasjon om hvilke rettigheter de har, og hvor og på hvilken måte de skal henvende seg med sine

problemer. Det vil ovenfor noen grupper derfor være behov for en overkommunikasjon av rettighetslovgivningen for å sikre likhet for loven. Habermas (2010, s.270) beskriver i sine teorier om rettsstaten noe av det samme. «*De faktiske forutsetningene for å ha samme mulighet til å benytte seg av likt fordelte rettigheter må selvsagt være oppfylt dersom den normative betydning av rettslig likhet ikke skal slå om i sin motsetning* (Habermas 2010, s.270).» For at rettslig likhet skal eksistere, må selvsagt hvert individ og aktør i samfunnet ha forståelse og kjennskap til sine rettigheter. Informasjon om innhold og rettigheter fra forvaltningsorgan til brukeren blir derfor essensielt viktig for å oppnå rettslig likhet.

«Det ligger til grunn en god gjennomgang av behov for barnet men svært liten informasjon fra ppt og skole om evt klagerett og hvordan dette skal gjøres ved evt misnøye. Videre er informasjon om fremgang med tanke på utgangspunkt ved skole start liten eller ikke til stede. Ofte er det vi foreldre som må ta kontakt for og følge opp og etterspørre evt progresjonen?» (Kommentar fra foresatt i undersøkelsen).

Ovenfor kan vi se en kommentar fra foresatt som deltok i undersøkelsen. Her beskrives det bra informasjon og en god gjennomgang av hvilket behov barnet har. Informasjon om barnets fremgang og klagerett trekkes frem som svært liten eller ikke til stede i kommentaren fra den foresatte. Dette er noe som gjenspeiles i resultatene ellers fra spørreundersøkelsen.

5.3 Hvordan opplever foresatte samarbeid og informasjon med PP-tjenesten, og kan foresatte samarbeide med PP-tjenesten hvis de ønsker å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning?

Det har i delkapitlene over blitt diskutert foresattes opplevelse av samarbeid og informasjon fra skolen. PP-tjenesten fungerer som et rådgivende og veiledende organ for skolen og foresatte, og skal i så måte samarbeide deretter. Det tredje forskningsspørsmålet ser derfor på foresattes opplevelse av samarbeid og informasjon med PP-tjenesten.

Den pedagogiske-psykologiske tjenesten må ha et nært og tett samarbeid med foresatte for å kunne gi dem råd om tiltak og eventuelt gi dem støtte i gjennomføringen av tiltak, og valg for både mål og tiltak skjer gjerne i samarbeid med familie, lærere, andre fagfolk og administrasjon (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s.146). Vi kunne i tabell 4.17 se at 40 prosent og majoriteten av respondentene i undersøkelsen forventet å få hjelp fra PP-tjenesten hvis de skulle klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning. Det kan være en indikasjon på at foresattes forventninger til PP-tjenesten som samarbeidspartner står relativt sterkt.

Samarbeid med PP-tjenesten

I kategorien samarbeid med PP-tjenesten ble respondentene bedt om å svare på fem påstander om samarbeidet. Her kom PP-tjenesten relativt godt ut, hvor samtlige av påstandene hadde gjennomsnittssvar (M) over 3. Når det gjelder hvordan foresatte opplever samarbeid kommer PP-tjenesten bedre ut av denne undersøkelsen enn skolen, som hadde flere av de samme påstandene med gjennomsnittssvar (M) under 3. Ved misnøye om spesialundervisningen sier 50 prosent av respondentene seg ganske eller svært enig i at PP-tjenesten kan være en samarbeidspartner. Tar man med i betraktningen at majoriteten av respondentene forventer hjelp fra PP-tjenesten hvis de skulle klaget på enkeltvedtak, gir dette indikasjoner på at foresatte opplever PP-tjenesten som en god samarbeidspartner.

Samtidig kommer det frem i resultatene fra undersøkelsen at 43,3 prosent hos delutvalg 1 (har klaget) sa seg helt eller litt uenig i at samarbeidet med PP-tjenesten gjorde det lettere å klage. Denne gruppen av respondenter representere de som har gjennomgått en klageprosess, og har erfart samarbeidet knyttet til prosessen.

Viktigheten med et godt samarbeid påpeker også Hesselberg og Tetzchner (2016, s.146) som skriver at nærhet og kontakt med barnet og foreldrene ofte er vesentlig i det individrettede arbeidet til PP-tjenesten. Men om PP-tjenesten skal være foresattes støttespiller i en eventuell

klagesak på enkeltvedtak kan diskuteres. PP-tjenestens mandat er regulert i opplæringsloven § 5-6. Her står det at tjenesten skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å legge til rette for elever med spesielle behov, og tjenesten skal utarbeide sakkyndig vurdering (Opplæringslova, 1998, § 5-6). PP-tjenesten skal være et rådgivende organ for skolen og foresatte, men hvor langt deres ansvarsområde strekker seg kan diskuteres. Skolen eller den som fatter enkeltvedtaket er også den som er bundet av forvaltningsloven (Forvaltningsloven, 1970) og i så måte må bistå med informasjon og veiledning i klagesaker. Til gjengjeld står FNs barnekonvensjon om barns rettigheter sentralt i PP-tjenestens arbeid, som omfatter barnets beste og rett til utvikling (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s.259). I så måte vil PP-tjenesten ha et etisk og moralsk ansvar til å bistå med rådgivning og veiledning ovenfor foresatte også i en klagesak.

Informasjon fra PP-tjenesten

Vi kan derfor se nærmere på hvordan foresatte opplever informasjonen fra PP-tjenesten. I kategorien informasjon fra PP-tjenesten ble respondentene i undersøkelsen gitt flere påstander. Kun en av påstandene hadde et gjennomsnittssvar (M) over 3. Dette var informasjon om barnets vansker og utfordringer. Dårligs ut kommer informasjon om barnets rettigheter og informasjon om klagerettigheter. 57,7 prosent av respondentene er helt eller litt uenig i at de har mottatt tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter fra PP-tjenesten. Men som vi har vært inne på tidligere er det ikke PP-tjenesten som fatter vedtak, og de står derfor ikke ansvarlig for å informere om rettighetene knyttet til klage på enkeltvedtak. PP-tjenestens mandat er knyttet til utarbeidelse av sakkyndig vurdering og videre rådgivning og veiledning ovenfor skolen og foresatte om mulige tiltak. Men som det rådgivende organet PP-tjenesten er, vil det være nærliggende å tenke at i en sak om misnøye om spesialundervisningen burde PP-tjenesten kunne bistå med informasjon om rettigheter. Det omfatter barnets beste og rett til utvikling.

Saksgangen

Som nevnt tidligere er en del av PP-tjenestens mandat å utrede og utarbeide en sakkyndig vurdering av barnets behov. Dette arbeidet inngår i det som vi kaller den spesialpedagogiske tiltakskjeden – fra det meldes fra om et behov til eleven mottar spesialundervisning i skolen (Befring og Tangen 2012, s.243). Respondentene ble spurt om hvordan de opplevde saksgangen og prosessen med PP-tjenestens involvering. Her mente flere, over 50 prosent, av respondentene at de opplevde det som en grundig prosess hvor deres synspunkter ble hørt. På påstanden om saksgangen tok lang tid, sier 59,2 prosent av respondentene seg ganske eller svært enig. Det kommer derfor tydelig frem at det oppleves som en tidkrevende prosess. Opplæringsloven setter ingen eksplisitte tidsfrister for PP-tjenestens saksbehandling, men det legges til grunn at det må skje ved bruk av rimelig tid (Utdanningsdirektoratet, 2021, s.54). I NIFU's spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere kommer det frem at saksbehandlingstiden for å utrede behov for spesialundervisning i grunnskolen har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 72,5 dager (NIFU, 2016, s.33).

Proessen kan åpenbart oppleves som tidkrevende. Det kan derfor tenkes at å gjennomgå en klageprosess etter en runde med utredning og sakkyndig vurdering, kan være demotiverende. Om vi ser på delutvalg 1 som har klaget på enkeltvedtak, kan vi i tabell 5.4 nedenfor lese at 73,9 prosent sier seg ganske eller svært enig i at det krever mye tid å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Hos delutvalg 2 sier 71,4 prosent seg ganske eller svært enig i at det var for tidkrevende å gjennomføre en klageprosess.

Delutvalg 1 - Ja, har klaget

Påstand	4					
	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Det krever mye tid å klage	8,7 %	8,7 %	8,7 %	17,4 %	56,5 %	0,0 %

Delutvalg 2 - Vurdert, men ikke klaget

Det var for tidkrevende	14,3 %	0,0 %	14,3 %	35,7 %	35,7 %	0,0 %

Tabell 5.4 Delutvalg om tid

«Etter mange års kamp for å få hjelp og støtte, og nå endelig har fått vedtak om spes.ped samt full oppdekking av assistent, så vil man bare ha ro. Man er utslitt av å kjempe for barnet sitt. Barnet er utslitt av å ikke ha det bra på skolen. Så, man trenger ro. Kanskje til neste år kan man ta opp ballen og kreve faktisk spesialundervisning og ikke bare «oppbevaring».»

(Kommentar fra foresatt i undersøkelsen)

Denne kommentaren fra undersøkelsen er beskrivende fra det vi kan lese av resultatene. Det kan for enkelte oppleves som en tidkrevende prosess, og det kan gi mindre viljen til å klage om man er misfornøyd.

5.4 Oppsummering av funn

I denne undersøkelsen har det kommet frem at foresatte opplever et relativt godt samarbeid med kontaktlærer. En stor andel av de spurte opplever et samarbeid med kontaktlærer som fører til at deres synspunkter blir hørt, og en spesialundervisning det samarbeides godt om. Skolen som organisasjon gir også tilfredsstillende informasjon om barnets vansker og utfordringer, viser resultatene i undersøkelsen.

Informasjonen som kom frem i NOU om nedgang på antall klager på enkeltvedtak om spesialundervisning, skapte en nysgjerrighet. En nysgjerrighet til å undersøke hvordan opplevelse foresatte hadde om samarbeidet og informasjonen knyttet til spesialundervisningen med skolen og PP-tjenesten. **Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett på enkeltvedtak om spesialundervisning?** For å kunne svare på dette ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant 120 foresatte til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning. Etter bearbeidelse og gjennomgang av resultatene fra undersøkelsen er det nå mulig å svare på problemstillingen.

Opplæringslovens formålsparagraf § 1-1 gir skolen et samfunnsmandat, hvor samarbeid og forståelse med hjemmet står sentralt. Videre er samarbeidet med foreldrene i lys av spesialundervisning særskilt regulert i opplæringsloven § 5-4 (Opplæringslova, 1998). Begge paragrafene gir skolen et ansvar i samarbeidet med hjemmet. I Utdanningsdirektoratets Veileder for spesialundervisning (Utdanningsdirektoratet, 2021, s.54) beskrives viktigheten av et godt samarbeid mellom hjem og skole. Foreldrene bør forstå hvorfor eleven har behov for spesialundervisning, delta i utformingen av opplæringstilbudet og følge opp elevens opplæring. Det spesialpedagogiske opplæringstilbudet skal så langt det er mulig utformes i samarbeid med eleven og foreldrene, og det skal legges vekt på deres synspunkter.

Delutvalget som utgjorde 42,4 prosent av respondentene som deltok i denne undersøkelsen, har enten klaget eller vurdert å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. I denne gruppen, som har gjennomgått en klageprosess, kommer det tydelig frem at foresatte opplever at samarbeidet med skolen gjør det vanskelig å klage. Over 60 prosent sier seg enig i dette. Vi kan også se i resultatene at så mange som 44 prosent er uenig i at skolen som organisasjon kan være en samarbeidspartner ved misnøye om spesialundervisningen. Hva som er det bakenforliggende med hvorfor så mange av de foresatte opplever det slik, får vi ikke svar på gjennom denne undersøkelsen. Men en av kommentarene fra spørreskjema beskriver det vi kan oppfatte som en ujevn maktbalanse.. «*Det hjelper lite å klage når man er redd for hvilke represalier det vil gi..*» (Utdrag fra kommentar fra foresatt).

Fyllingen og Sandvin (1999, s. 144) mener at maktforskjellen mellom foreldre og skole kan være enda større i forhold til elever med spesialundervisning, og spesielt i kartleggingsfasen. Her kan skolen definere fakta om barnet og på den måten avgjøre i hvilken grad barnet skal få den hjelpen foreldrene ønsker eller basert på tilgjengelige ressurser.

Man kan undres om det i relasjonen *skolen som organisasjon-foresatt* i større grad benyttes en strategisk handling, som Habermas (2010, s.137) beskriver. En handling som har til hensikt at den som lytter skal innrette seg etter aktørens ønske.

På spørsmål om det oppleves tilstrekkelig informasjon om klagerettigheter, sier 68 prosent av respondentene seg uenig. Denne undersøkelsen viser derfor at svært mange foresatte til barn med enkeltvedtak ikke opplever god nok informasjon i forbindelse med klagerett. Som Forvaltningsloven (Forvaltningsloven 1970, lovdata.no) tilsier, har parten krav på veiledning og informasjon om klagerett og saksbehandlingsregler. Resultatene fra denne studien viser at man derfor kan stille spørsmålstegn til om skolene oppfyller Forvaltningslovens krav om slik veiledning. Habermas (2010, s.270) beskriver i sine teorier om rettsstaten risikoen med svikt i veiledning og informasjon. «*De faktiske forutsetningene for å ha samme mulighet til å benytte seg av likt fordelte rettigheter må selvsagt være oppfylt dersom den normative betydning av rettslig likhet ikke skal slå om i sin motsetning* (Habermas 2010, s.270).» Om ikke enhver foresatt er klar over sitt barns rettigheter, stiller heller ikke loven likt for alle. Dette understreker viktigheten av god informasjon og veiledning fra forvalters side.

I denne kommentaren fra en foresatt ser vi utfordringene som oppstår om informasjon og veiledning ikke er tilfredsstillende.. *«Har ikke klaget. Men ønsker. Opplever lite støtte for dette også. Opplever at man står alene i slike situasjoner og det er svært krevende å starte på en slik prosess alene, finne korrekt informasjon og å vite om man klarer å gå gjennom enda en runde.»* (Kommentar fra foresatt).

Når det gjelder samarbeid og informasjon mellom foresatte og PP-tjenesten viser resultatene i denne undersøkelsen at foresatte sitter igjen med en positiv opplevelse. De foresatte opplever et godt samarbeid også når det er misnøye om spesialundervisningen og flere oppgir at PP-tjenesten er den de forventer å få hjelp hos om man ønsker å klage.

Men skal PP-tjenesten være foresattes støttespiller i en eventuell klagesak på enkeltvedtak? PP-tjenestens mandat er regulert i opplæringsloven § 5-6 (Opplæringslova, 1998, § 5-6). PP-tjenesten skal være et rådgivende organ for skolen og foresatte, men hvor langt deres ansvarsområde strekker seg kan diskuteres. Skolen eller den som fatter enkeltvedtaket er også den som er bundet av forvaltningsloven (Forvaltningsloven, 1970) og i så måte må bistå med informasjon og veiledning i klagesaker. Til gjengjeld står FNs barnekonvensjon om barns rettigheter sentralt i PP-tjenestens arbeid, som omfatter barnets beste og rett til utvikling (Hesselberg & Tetzchner 2016, s.259). I så måte vil PP-tjenesten ha et etisk og moralsk ansvar til å bistå med rådgivning og veiledning ovenfor foresatte også i en klagesak.

6.0 Avslutning

Retten til spesialundervisning, § 5-1 i opplæringsloven trer inn når eleven ikke får et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. Dersom eleven har rett til spesialundervisning har han også rett til et likeverdig opplæringstilbud (Opplæringslova, 1998). I 2020 mottok 48 939 elever spesialundervisning i grunnskolen (Grunnskolen Informasjonssystem, gsi.udir.no). Bak disse elevene står foresatte som forventer at deres barn blir ivaretatt på skolen, og at de mottar den opplæringen de har krav på. Våren 2019 kom en ny Norsk offentlig utredning (NOU) om arbeidet med ny opplæringslov. Her kommer det frem at i tidsrommet 2005 til 2016 har antall klager knyttet til spesialundervisning blitt redusert med 77 prosent (NOU 2019:23, s.661). Denne nedgangen i antall klager har blitt beskrevet som bekymringsverdig ettersom en så stor reduksjon i antall klager uten holdepunkter for at skolene og skoleeier oppfyller elevenes rettigheter i større grad enn tidligere (NOU 2019:23, s.661). I denne oppgaven har foresattes opplevelse av samarbeid og informasjon fra skole og PP-tjeneste blitt belyst. For å se om det er forhold her som kan bidra til en slik nedgangen i klager på enkeltvedtak om spesialundervisning som beskrevet i NOU.

6.1 Besvarelse av problemstilling: Kan forhold i samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten begrense bruken av klagerett?

De kritiske situasjonene i samarbeidet mellom skole og hjem er ofte når det oppstår motsetninger og tydelige konflikter. I et Nova prosjektet kommer det frem at foreldreutvalget for grunnskolen mener skolesektoren ikke er gode på å møte konflikter med foreldre (Nordahl & Skilbrei 2002, s.90). I denne undersøkelsen oppgir flere foresatte at samarbeidet kan by på vanskeligheter når man er misfornøyd eller vurderer å klage på enkeltvedtak om spesialundervisning. Et enkeltvedtak om spesialundervisning følger forvaltningslovens regelverk. Forvaltningsloven § 27 sier at vedtaket skal inneholde informasjon om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere framgangsmåten ved klage. Parten har også krav til å få veiledning om klagerett, saksbehandlingsregler og andre regler av betydning (Forvaltningsloven 1970). I denne undersøkelsen oppgir også flere foresatte å oppleve manglende informasjon om klagerettigheter.

Resultatene i denne undersøkelsen kan derfor gi indikasjoner på at samarbeid og informasjon mellom foresatte, skolen og PP-tjenesten kan begrense bruken av klagerett.

6.2 Videre forskning

Denne studien har tatt for seg foresattes opplevelse av samarbeid og informasjon knyttet til spesialundervisningen, og hvordan dette stiller seg ved bruk av eventuell klagerett ved misnøye. Det har blitt benyttet en spørreundersøkelse, som har gitt oss enkelte indikasjoner. Men undersøkelsen gir ikke svar på hvorfor det har vært så stor nedgang i klager på enkeltvedtak om spesialundervisning de siste årene, som NOU (2019:23) beskriver. Det ville vært både interessant og samfunnsnyttig å komme nærmere et svar på dette. Denne undersøkelse har ikke gjort det mulig å stille oppfølgingsspørsmål og gå mer i dybden hos foresatte som føler på en misnøye til deres barns spesialundervisning. Hvilke utfordringer møter de? Er det systemet eller individer? En kvalitativ studie med intervju ville kunne gi grunnlag for å undersøke dette nærmere. Denne undersøkelsen har også kun søkelys på foresattes perspektiv. Utdanningssystemet er stort, det kunne vært interessant å snu på fokuset og undersøke spørsmål knyttet til dette fra et systemperspektiv. Hvor rektorer, lærere eller PP-rådgivere uttaler seg om deres synspunkter. Har det blitt foretatt noen endringer i utdanningssystemet i perioden hvor det har vært nedgang i klager? Dette er momenter som det kunne vært interessant å undersøke nærmere.

Litteraturliste

- Andenæs og Møller (red.) (2016). *Retten i skolen*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Aasen, A.M, Kostøl, A., Nordahl, T. og Wilson, D. (2010). *Onger er rare*. Evaluering av spesialundervisning i Østre Toten kommune. Rapport nr. 4 – 2010.
- Bæck, Unn-Doris Karlsen (2007). *Foreldreinvolvering i skolen*. Norut, Rapport nr. 06/2007.
- Befring og Tangen (2012). *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm akademisk. Latvia 2012.
- Davis, D. (1999). *Looking back, looking ahead: reflection on lessons over twenty-five years*. I: Smit, F., Moerel, H., van der Wolf, K. And Slegers, P. Institute for applied social sciences. University Nijmegen.
- Dahllöf, Urban (1967). *Skoldifferentiering och undervisningsförlopp. Komparativa mål- och processanalyser av skolsystem*. Stockholm: Almquist & Wiksell.
- Engeland og Langfeldt (2009). *Forholdet mellom stat og kommune i styring av norsk utdanningspolitikk 1970-2008*. Acta Didactica Norge. Vol. 3 Nr. 1 Art. 9.
- Eikemo og Clausen (2020). *Kvantitativ analyse med SPSS*. 2. utgave. Tapir akademisk forlag.
- Folkehelseinstituttet (2018), *Spørreskjemabanken*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/kk/brukererfaringer/sporreskemabanken2/>
- Forvaltningsloven (1970). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10)*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Fylling, I. og Sandvin, J.T. (1999). *The role of parents in special education: the notion of partnership revised*. European Journal of Special Needs Education 14(2)
- Gunnulfson og Hall (2015). *En skoleleders dagbok*. Gyldendal akademisk. 1. Utgave. Oslo.
- Grunnskolen Informasjonssystem, gsi.udir.no
- Herlofsen, C (2013). *Spesialundervisningens tiltakskjede – lokal praksis sett i forhold til regelverk og retningslinjer*. En kvalitativ dokumentanalyse av elevsaker. Avhandling for graden Ph.d. Universitetet I Oslo.
- Habermas, Jürgen (2010). *Kraften i de bedre argumenter*. Pensumtjeneste AS, Oslo.
- Habermas, Jürgen (1999). *Kommunikativ handling, moral og rett*. Tano Aschehoug. Otta AS.
- Jeppesen, Stine, Kersti Kelder og Eli Ottesen (2016). *Rektors handlingsrom mellom skolens rammer og forventninger til tilpasset opplæring*. Norsk pedagogisk tidsskrift.
- Kleven, T. A., og Hjardemaal, F. R. (2018). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolkning og vurdering* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2006). *Forskrift til opplæringslova*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>
- Lauvås, Kirsti og Per Lauvås (2015). *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*. Universitetsforlaget, Oslo.

- Lund, Thorleif (red.) (2017): *Innføring i forskningsmetodologi*, Bergen, Fagbokforlaget.
- Meld. St. (2007-2008). *Kvalitet i skolen*. St.meld. nr. 31.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-31-2007-2008-/id516853/>
- NIFU, (2016). Spørsmål til Skole-Norge våren 2016, rapport. Oslo.
- Nordahl, T. (2000): *Samarbeid mellom hjem og skole – en kartleggingsundersøkelse*. Oslo: NOVA Rapport 8/2000
- Nordahl, T og Skilbrei, M (2002). *Evaluering av et utviklingsprosjekt om samarbeidet mellom hjem og skole*. Oslo: NOVA Rapport 13/2002
- Nordahl, T. (2003). *Makt og avmakt i samarbeidet mellom hjem og skole*. Oslo: NOVA Rapport 13/2003
- NOU 1995: 18 (1995). *Ny lovgivning om opplæring— «... og for øvrig kan man gjøre som man vil»*. Kunnskapsdepartementet.
- NOU 2019: 23 (2019). *Ny opplæringslov*. Kunnskapsdepartementet.
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ringdal, Kristen (2014). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Reite, G (2018). *Samarbeid mellom skulen og foreldre til barn med spesialundervisning*. Spesialpedagogikk 02/18.
- Statistisk sentralbyrå (2020), Elevar i grunnskolen,
<https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/elevar-i-grunnskolen>
- Thoresen, Ingeborg Tvetter (2019). *Skolen som samfunnsinstitusjon – Elev, hjem og skole*. Cappelen Damm Akademisk, Oslo.
- Opplæringslova (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Utdanningsdirektoratet, 2021. Veilederen Spesialundervisning. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/Fase-3/6.5/#>
- Welstad, Trond (2011). *Skolerett og elever – En gjennomgang og analyse av klagesaker for Fylkesmannen i Oslo og Akershus*. Rapport for forskningsprosjekt. Institutt for offentlig rett Universitetet i Oslo.

Vedlegg

Vedlegg 1. Spørreskjema

Side 1

Informasjon om spørreundersøkelsen

Dette er en undersøkelse hvor målgruppen er foresatte til barn som mottar spesialundervisning etter enkeltvedtak i grunnskolen. Hvis ditt barn gjør dette, håper jeg du kan bruke 5 minutter på å svare på spørsmålene i undersøkelsen.

Målsettingen med spørreundersøkelsen er å få et innblikk klager på enkeltvedtak om spesialundervisning.

Spørreundersøkelsen er fullstendig anonymisert og dine svar vil ikke kunne spores tilbake til deg.

Spørreundersøkelsen blir gjennomført i forbindelse med en masteroppgave ved Høgskolen i Østfold. Spørreundersøkelsen følger derfor retningslinjene hos Høgskolen i Østfold og Norsk senter for forskningsdata for behandling av personopplysninger og personvern.

Ved spørsmål til denne spørreundersøkelsen, ta kontakt med:

Student, Thomas A. Rondestvedt - epost:
thomas_rondestvedt@live.no

Veileder, Anita Lopez-Pedersen - epost: anita.lopez-pedersen@hiof.no

Annen informasjon står beskrevet i informasjonsskrivet.

Samtykker du til deltakelse i denne spørreundersøkelsen? *

Gjennom å svare "Ja, jeg samtykker til deltakelse i spørreundersøkelsen" har du gitt ditt samtykke, og spørreundersøkelsen fortsetter.

Ønsker du ikke å delta, svarer du "Nei, jeg samtykker ikke til deltakelse i spørreundersøkelsen". Du vil da forlate spørreundersøkelsen uten å svare på flere spørsmål.

Ja, jeg samtykker til deltakelse i spørreundersøkelsen

Nei, jeg samtykker ikke til deltakelse i spørreundersøkelsen

Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, jeg samtykker til deltakelse i spørreundersøkelsen» er valgt i spørsmålet «Samtykker du til deltakelse i denne spørreundersøkelsen?»

Enkeltvedtak om spesialundervisning gir barnet en rettighet til å motta spesialundervisning i skolen. Uten et slikt enkeltvedtak vil ikke barnet motta en slik undervisning.

Hvis ditt barn **ikke** mottar spesialundervisning etter enkeltvedtak, er spørreundersøkelsen over for deg, da målgruppen er "foresatte til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning".

Ja

Nei

Informasjon om deg/deres situasjon

Hvem fyller ut dette spørreskjemaet? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Mor

Far

Mor og far

Andre

Hvordan er din sivilstand? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Gift

Samboer

Enslig

Annet

Hva er din alder? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

- 29 år

30-39 år

40-49 år

50 -

Hvilket fylke er dere bosatt i? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

I forhold til den gamle fylkes-inndelingen.

- Akershus
- Aust-Agder
- Buskerud
- Finnmark
- Hedmark
- Hordaland
- Møre og Romsdal
- Nord-Trøndelag
- Nordland
- Oppland
- Oslo
- Rogaland
- Sogn og Fjordane
- Svalbard
- Sør-Trøndelag
- Telemark
- Troms
- Vest-Agder
- Vestfold
- Østfold

Hva er din høyeste fullførte utdanning? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

- Grunnskole
- Videregående skole
- Fagbrev
- Høyskole/ universitet
- Annet

Ditt barns opplæringstilbud

Hvordan vil du definere ditt barns vansker? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Elever i grunnskolen kan motta spesialundervisning på bakgrunn av ulike utfordringer og vansker.

- ADHD/ADD
- Autisme/Aspergers
- Dysleksi
- Dyskalkuli
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Psykisk utviklingshemmende og kognitive vansker
- Fysisk utviklingshemmende vansker
- S sammensatte lærevansker vansker
- Adferdsvansker
- Språkvansker
- Annet / Vet ikke

Hvilken skole går ditt barn i? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

- Offentlig skole
- Privat skole (f.eks Montessori, Steinerskolen)
- Spesialscole (f.eks Syn/hørsel skole)
- Annet

Er du fornøyd med opplæringstilbudet ditt barn får i skolen? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Samsvarer enkeltvedtak om spesialundervisning med sakkyndig vurdering gjort av PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste)? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Sakkyndig vurdering fra PPT gir **en anbefaling** i antall timer med spesialundervisning, mens enkeltvedtak fattes av skole/kommune og er **de faktiske** timer med spesialundervisning barnet vil få i skolen.

- Ja, de samsvarer.
- Nei, de samsvarer ikke. Mitt barn får mindre timer spesialundervisning enn sakkyndig vurdering fra PPT anbefaler.
- Nei, de samsvarer ikke. Mitt barn får flere timer spesialundervisning enn sakkyndig vurdering fra PPT anbefaler.
- Vet ikke

Hvor stort omfang er spesialundervisningen for ditt barn? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

I sakkyndig vurdering og enkeltvedtak for spesialundervisning står det gjerne beskrevet hvor mange timer per uke spesialundervisning ditt barn har krav på.

- 1-3 timer per uke
- 4-7 timer per uke
- 8-12 timer per uke
- 12 timer per uke og mer
- Vet ikke

Opplever du god informasjon om deres muligheter til å klage på enkeltvedtaket om spesialundervisning? *

- Ja, jeg anser informasjonen som god
- Nei, jeg har fått for dårlig informasjon
- Vet ikke

Hvis du skulle klaget på enkeltvedtak om spesialundervisning, hvor forventer du å få hjelp til dette? *

- Skolen
- PPT
- Skolehelsetjenesten
- Kommune / Flyke
- Annet / Vet ikke

Har du klaget, eller vurdert å klage på ditt barns enkeltvedtak om spesialundervisning? *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Om man ikke er fornøyd med innhold i enkeltvedtak om spesialundervisning (f.eks tilråding av ressurser), er det muligheter for å sende klage til fylkesmannen.

- Ja, jeg har klaget
- Ja, jeg har vurdert å klage men ikke gjort det
- Nei
- Vet ikke

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, jeg har vurdert å klage men ikke gjort det» er valgt i spørsmålet «Har du klaget, eller vurdert å klage på ditt barns enkeltvedtak om spesialundervisning?»

Du svarte "JA, jeg har vurdert men ikke gjort det" på forrige spørsmål. Hvordan stemmer disse påstandene om bakgrunnen til at du valgte å ikke klage?

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Jeg fikk ingen hjelp til å skrive en klage *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det var for dårlig informasjon *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hadde ikke energi eller kapasitet til å gjennomføre en klageprosess *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hadde ingen tro på at min klage skulle få et positivt utfall *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mitt samarbeid med skolen og PPT gjorde det vanskelig for meg å klage *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, jeg har klaget» er valgt i spørsmålet «Har du klaget, eller vurdert å klage på ditt barns enkeltvedtak om spesialundervisning?»

Du svarte "JA, jeg har klaget" på forrige spørsmål. Hvordan stemmer disse påstandene om en klageprosess?

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
Jeg fikk god hjelp til å skrive en klage *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er god informasjon om hvordan jeg skal klage på enkeltvedtak. *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg hadde stor tro på at min klage ville få et positivt utfall *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mitt samarbeid med PPT og skolen gjorde det lettere å klage *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det kostet mye tid og energi å klage *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Du svarte JA på spørsmål om du har klaget eller vurdert å klage. Har du noen ytterligere kommentar?

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, jeg har vurdert å klage men ikke gjort det» eller «Ja, jeg har klaget» er valgt i spørsmålet «Har du klaget, eller vurdert å klage på ditt barns enkeltvedtak om spesialundervisning?»

Hvis du har klaget, fikk du hjelp, støtte og god informasjon?

Hvis du har vurdert å klage, men ikke har gjort det. Hvorfor ikke?

Samarbeid med kontaktlærer

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Opplever du at...

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..kontaktlærer samarbeider godt med dere som foresatte? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..kontaktlærers samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..kontaktlærer samarbeider godt om spesialundervisningen av barnet? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..kontaktlærer samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

☰ Sideskift

Side 4

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Samarbeid med skolen som organisasjon

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Opplever du at...

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..skolen som organisasjon samarbeider godt med dere som foresatte? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..skolen som organisasjons samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..skolen som organisasjon samarbeider godt om spesialundervisningen av barnet? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..skolen som organisasjon samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks PP-tjeneste, barnevern)? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Samarbeid med PP-tjeneste

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Opplever du at...

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..PP-tjenesten samarbeider godt med dere som foresatte? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..PP-tjenestens samarbeid fører til at dine synspunkter som foresatt blir hørt? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..PP-tjenesten samarbeider godt om spesialundervisningen av barnet? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..PP-tjenesten samarbeider godt med andre involverte instanser (f.eks skole, barnevern)? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

 Sideskift

Side 6

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Informasjon fra skole og PP-tjenesten

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen (1.klasse til 10.klasse)?»

Opplever du...

	1 Helt uenig	2 Litt uenig	3 Verken enig eller uenig	4 Ganske enig	5 Svært enig	Vet ikke
..god informasjon om barnets vansker og utfordringer? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..god informasjon til innhold og gjennomføring av spesialundervisningen? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..god informasjon om ditt barns rettigheter? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..god informasjon om deres klagemuligheter? *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vil du delta i mitt forskningsprosjekt?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på sammenhengen mellom skole-hjem-samarbeid og nedgang i antall klager på enkeltvedtak om spesialundervisning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I en Norsk offentlig utredning i forbindelse med Ny opplæringslov kommer det frem at antall klager på spesialundervisning til fylkesmannen har vært redusert med 77 prosent i perioden 2005 til 2016 (NOU 2019: Ny opplæringslov Kapittel 51, s.661). **Formålet med dette prosjektet er å kunne få et innblikk i hvorfor klager på spesialundervisning har blitt redusert, gjennom foresattes opplevelse av skole-hjem-samarbeidet.**

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Østfold er ansvarlig for prosjektet, ved masterstudent **Thomas André Rondestvedt** og veileder **Anita Lopez-Pedersen**.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du er foresatt til barn med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du fyller ut et elektronisk spørreskjema. Det vil ta deg ca. 8-10 minutter. Spørreskjema inneholder hovedsakelig spørsmål om ditt barns opplæringstilbud, og hvordan du oppfatter samarbeid, støtte og informasjon fra skolen.

Enkelte spørsmål vil spørre etter informasjon om deres barn. Dette kan være vansker, diagnoser eller annet knyttet til deres skolegang. Dette klassifiseres som helseopplysninger om tredjepersoner. Ved å svare på disse spørsmålene samtykker du som foresatt på vegne av deres barn, til å opplyse om denne informasjonen.

Spørreundersøkelsen samler ikke inn direkte identifiserende opplysninger, men det kan i noen tilfeller kanskje være mulig å identifisere hvem som har svart på begrund av kombinasjoner av svarene (eks. kvinne, 50 år, bosatt i Finnmark, barn i privat skole med ADHD). Spørreskjema er laget og besvares i Nettskjema. Nettskjema utvikles og driftes av Universitetets senter for informasjonsteknologi (USIT) ved UiO.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, trykker du deg inn på lenken til spørreskjemaet. Her vil du måtte gi ditt samtykke til deltakelse før du svarer på spørsmålene. Når spørreskjemaet er ferdig utfylt vil du få muligheten til å sende det inn. Trykker du på «send inn» vil det ikke være mulig å trekke ditt samtykke og dine svar tilbake, da spørreundersøkelsen ikke samler inn direkte identifiserende opplysninger vil det derfor ikke være mulig å finne tilbake til akkurat ditt svar. Dette blir også beskrevet i spørreskjemaet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun masterstudent Thomas André Rondestvedt og veileder Anita Lopez-Pedersen som vil ha tilgang til datamaterialet som samles inn gjennom spørreundersøkelsen.

I masteroppgaven vil det bli publisert talldata fra spørreundersøkelsen, og ikke informasjon som kan gjenkjenne deltakerne i spørreundersøkelsen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er ca. mai 2021. Datamaterialet er gjennom hele prosjektet anonymisert, også etter prosjektets slutt. Datamaterialet kan bli oppbevart etter prosjektets slutt for eventuelt etterprøvbarehet eller oppfølgingsstudie.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle opplysninger fra deg?

Vi behandler opplysninger fra deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Østfold har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Thomas André Rondestvedt, student.

+47 481 49 615

thomas_rondestvedt@live.no

Høgskolen i Østfold ved Anita Lopez-Pedersen

+47 918 30 469

anita.lopez-pedersen@hiof.no

Vårt personvernombud:

Høgskolen i Østfold ved Martin Gautestad Jakobsen

+47 928 65 818

martin.g.jakobsen@hiof.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Anita Lopez-Pedersen
(veileder)

Thomas André Rondestvedt
(student)

Samtykkeerklæring

Du gir ditt samtykke til deltakelse inne i det elektroniske spørreskjemaet. Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, trykker du deg inn på lenken til spørreskjemaet. Her vil du måtte gi ditt samtykke til deltakelse før du svarer på spørsmålene. Når spørreskjemaet er ferdig utfylt vil du få muligheten til å sende det inn. Trykker du på «send inn» vil det ikke være mulig å trekke ditt samtykke og dine svar tilbake, da spørreundersøkelsen ikke samler inn direkte identifiserende opplysninger vil det derfor ikke være mulig å finne tilbake til akkurat ditt svar.

Har du mulighet til å delta i en spørreundersøkelse om spesialundervisning?

Formålet med denne undersøkelsen er å kunne få innblikk i hvorfor klager på spesialundervisning har blitt redusert, og om denne nedgangen kan ha en sammenheng med foresattes opplevelse av skole-hjem-samarbeidet.

Spørreundersøkelsen gjennomføres i forbindelse med en masteroppgave i spesialpedagogikk ved Høgskolen i Østfold. I den forbindelse har jeg behov for å nå ut til foresatte til elever som har vedtak om spesialundervisning i grunnskolen.

Spørreundersøkelsen innhenter ikke personidentifiserende opplysninger, og følger Norsk senter for forskningsdata og Høgskolen i Østfolds retningslinjer for personvern. Mer informasjon om dette finner du i nettskjemaet.

Klikk deg inn på lenken til spørreskjema for å delta!

Med vennlig hilsen

Thomas A. Rondestvedt

Tlf: 481 49 615

E-post: thomas_rondestvedt@live.no

I en Norsk offentlig utredning i forbindelse med Ny opplæringslov kommer det frem at antall klager på spesialundervisning til fylkesmannen har vært redusert med 77 prosent i perioden 2005 til 2016.

(NOU 2019: Ny opplæringslov Kapittel 51, s.661).

Vedlegg 4. Godkjenning fra NSD

NSD Personvern 05.11.2020 08:45

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 943751 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 05.11.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet behandler særlige kategorier av personopplysninger om helse, og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen er dermed den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Nettskjema er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD:

Henrik Netland Svensen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17